

DOMINIKA SAVIO

NAPÍŠAL:
JÁN DON BOSCO

Milej mládeži!

Túto knižočku písal človek svätého života o svojom milom žiakovi, ktorý tiež viedol svätý život. O tejto knižočke smelo môžeme povedať oné, v živote svätého Augustína tak posvätné slová: „Tolle, lege! Vezmi a čítaj!“ Áno, čítavajte túto knižočku! A jestli tu i tu nájdete v nej niečo takého, čo i vy prechováate v srdciach svojich môžete sa radovať. A keď prídete na také city a myšlienky, ktoré vaša duša ešte postráda, vtedy zas premýšľajte a usilujte sa dl'a možnosti nasledovať Dominika a stať sa mu rovným. Tolle lege!

Nyalka, 29. januára 1910, vo sviatok svätého Františka Salezského.

PIUS GRATZER, farár

Predmluva Jána Don Bosca.

Milá mládež! Viac ráz ste ma prosili, aby som vám niečo napísal o vašom súdruhovi, o Dominikovi Savio. Nakol'ko mi bolo možné, urobil som všetko, aby som vašej vrúcnej žiadosti vyhovieť mohol. Ejh'a, tu máte jeho životopis, písaný jednoducho a v krátkosti.

Pri vydaní tejto malej knižočky vyskytli sa dve prekážky. Prvá bola: kritika, ktorej obyčajne vystavený je každý, kto píše o takých udalostiach, ktorých očití svedkovia ešte žijú. Túto ťažkosť – myslím – prevláda to, že vám budem vyprávať výlučne len také udalosti, ktoré vy práve tak ako i ja, videli ste vlastnými očami, ktoré udalosti sami ste si poznačili a rukopis tento odovzdali ste mne ku opatreniu.

Druhá ťažkosť je, že v tejto knižočke prinútený som hovoriť i o sebe samom. Keďže Dominik Savio tri roky žil v tomto dome, mnoho ráz nútený som podotknúť i také veci, pri ktorých i ja som

býval účastným. Aj túto prekážku odstráni – myslím – tá okolnosť, že ja pridžmam sa onej povinnosti každého dejepisca, písať totižto udalosti hodnoverne, pravdive, neberúc ohľad na osoby. Jestliže pritom všetkom nájdete v tejto práci niektoré miesta, kde i o sebe píšem, privlastnite to tej veľkej láske, ktorú som cítil naproti vášmu zosnulému, dobrému súdruhovi a ktorou láskou objímam i vás; táto náklonnosť otvára pred vami najtajnešie záhyby srdca môjho, čo by zaiste urobil každý dobrý otec, keď hovorí k svojim dieťkam.

Z pomedzi vás, milí žiaci, jeden alebo druhý pýtať sa bude, prečo som opísal život Dominika Savio a nie život iných mladíkov, ktorí žili tiež v kruhu našom, ktorí boli tiež žiariacimi príkladmi mravného života. Pravda je síce, milá mládež, že prozreteľnosť Božská postavila nám mnoho príkladov ctnosti, ako boli: Gabriel Fascio, Alojz Rua, Kamil Gavio, Ján Massaglia a iní. Týchto skutky ale neboli natoľko známe a do očí bijúce, ako skutky Dominika Savio, ktorého život bol skutočne obdivuhodným. Jestliže mi Pán Boh dá zdravia, hodlám si zbierať nábožno-mravné skutky i spomínaných milých súdruhov vašich, aby sa uskutočnila túžba vaša i moja. Tak potom dostane sa vám k nasledovaniu i z príkladov tých, ktorí žili v užšom kruhu vašom, v spoločných pomeroch.

Predbežne usilujte sa, milá mládež, využiť k svojmu duševnému prospechu to, čo vám tu píšem a často si spomnite v srdciach vašich na slová sv. Augustína: Si illo, cur non ego? (Keď Dominik Savio mohol takto konať, prečo by som nemohol i ja?) Jestliže jedon z mojich súdruhov rovného veku, žijúci na tom istom mieste, vystavený tým istým, ba asnáď i väčším nebezpečiam, predsa si nájde času i príležitosti zostať verným nasledovníkom Krista Ježiša, prečo by som nemohol vykonať to isté i ja? Uvažujte len, milí mladíci, že opravdivá nábožnosť nezakladá sa na holých slovách; opravdivá nábožnosť má sa javiť v skutkoch. Jestliže teda v tejto knižočke budete čítať niečo obdivuhodného, neuspokojte sa so zvyčajnými výrazmi: „Toto je pekné, to sa mi páči!“ Ale hovorte radšej takto: „Budem sa vynasnažovať, aby som i ja nasledoval, aby som i ja vykonal to, čo pri čítaní o iných obdivujem.“

Daj nám Bože, milí mladíci, a všetkým, čo túto knižočku čítať budú, sily a milosti, aby zo všetkého toho, čo tu čítať budete, mohli ste čerpať hojného duševného úžitku. A vždy blahoslavená Panna Maria, ktorej istý chlapec Savio vždy bol takým vrúcnyim cititeľom, nech nám vyprosí milosti, aby sme jej Božieho Syna, Pána a Spasiteľa nášho, ktorého najvyšš máme milovať a ktorý je i hoden lásky našej, mohli milovať celým srdcom po všetky dni nášho života.

1. Rodisko Dominika Savio. Dominikove schopnosti a náklonnosti. Jeho prvé mravné cvičenia.

Rodičia Dominika Savio, ktorého život tu opisujem, boli Karol Savio a Brigitta, chudobní, ale úctyhodní manželia v dedine Castelnuovo pri Asti, od mesta Turína asi na 10 míľ ležiacej. Títo statoční manželia roku 1841 upadli do veľkej núdze, nemali zárobku a preto sa presťahovali do susedného mesta menom Riva; otec tu začal prevádzať kováčske remeslo, ktorému sa ešte za mladi bol vyučil. Počas ich tunajšieho pobytu Boh manželom požehnal dieťatko, ktoré sa im stalo všetkou potechou a radosťou. Toto dieťatko narodilo sa dňa 2. apríla roku 1842. Keď zanesli malé dieťa do kostola, aby tam vo svätom krste znovu sa zrodilo, dostalo meno Dominik.

Sotva dosiahol Dominik druhého roku, keď rodičia jeho z rôznych príčin vrátili sa do svojho rodiska, usadiac sa tam na jednom majeri, patriacom k obci Asti-Castelnuovo. Jedinou starosťou dobrých rodičov bolo, aby svojmu dieťatku, ktoré im už vtedy slúžilo k veľkej radosti, mohli dať kresťanskú výchovu. Dieťa bolo dobrého a k nábožnosti náchylného srdca už od prírody. Podivuhodnou ľahkosťou naučil sa mladý Dominik ranné a večerné modlitby a sotva mal štyri roky, keď už samostatne vedel odriekať tieto modlitby. Aj v tomto útlom veku, keď je roztržitosť a nepozornosť pri dieťati takrečeno prirodzeným zjavom, on vo všetkom úplne dal sa viesť svojej

matke. Jestliže sa tu i tu vzdialil od matky, to sa stalo len preto, aby sa utiahol v dome dakde do kútika a mohol sa tam i vo dne modliť nikým nevyrušovaný.

O malom Dominikovi tvrdia jeho rodičia: "Od svojho najútlejšieho veku, v ktorom dietky postrádajú rozum a svojou nerozmyslenosťou ustavične znepokojujú a mýlia svoju matku, v tých rokoch, keď ony všetko chcú vidieť, chytiť a všetko berú do úst, malý Dominik nikdy nezapríčinil nám ani tej najmenšej nepríjemnosti. Nielen že bol poslušným a hotovým každú našu žiadosť vyplniť, ale usiloval sa byť nám na pomoci vo všetkom, o čom si myslel, že tým spôsobí nám radosť."

Milé a radostné bolo sa dívať na to, akým spôsobom vítal svojho otca, keď tento po dennej práci domov prichádzal. Malý Dominik bežal v ústrety svojmu oteckovi, vzal ho za ruku, objímal ho okolo hrdla. "Otecko milý - hovorieval - však si veľmi ustatý? Tak mnoho pracuješ pre mňa a ja som na nič iné nie súci, len aby som ti nepríjemnosti robil. Budem prosiť dobrého Pána Boha, aby ti dal sily, zdravia a ja žeby som bol dobrým." Takýmito slovami vítal svojho otecka a viedol ho do domu, prinesúc mu stoličku, aby si sadol a zabával ho a milkoval sa s ním. "V mojom trápení a starostiach - hovorieval jeho otec - toto mi bolo útechou a takmer netrpezlivý ponáhlal som sa domov, aby som mohol bozkať čielko môjho malého synka Dominika, ktorého som miloval celým srdcom.

Nábožnosť malého dieťaťa vzrastala čím ďalej, tým viac a v štvrtom roku už ho nebolo treba napomínať, aby si odbavil rannú alebo večernú modlitbu, Anjelské pozdravenie, modlitby pred jedlom a po jedle. Malý Dominik mnoho ráz napomínal ostatných domácich, aby sa pri stole najprv modlili, ak náhodou zabudli na to.

Raz jeho rodičia zasadli si k stolu obedovať a v roztržitosti zabudli najprv sa pomodliť. "Ach, milý otcé, - prehovoril pozorný Dominik - ešte sme neprosili Pána Boha o požehnanie našich pokrmov." Ako to povedal, prežehnal sa a hneď sa začal modliť zvyčajnú modlitbu. Bol ich raz navštíviť istý cudzí človek, tento si sadol k stolu bez toho, aby sa bol pomodlil čo len i na krátko. Malý Dominik celý zarmútený utiahol sa do kútika, lebo sa neopovážil napomínať oného hosťa. Keď sa ho rodičia pýtali o príčine jeho zvláštneho držania sa, odpovedal im takto: "Netrúfam si sadnúť k stolu s takým človekom, ktorý sedá za stôl ako zviera".

2. Chválitebné jeho chovanie sa v Murialdove. Krásne cnosti. V prípravnej škole.

Teraz vám rozpoviem o malom Dominikovi také veci, ktoré by som snád ani ja sám nebol uveril, keby som sa o nich nebol dozvedel od takej osoby, u ktorej vytvorená je všetka nedôvera. Podám tu tie udania, ktoré mi bol zdelil kaplán z rodiska malého Dominika. "V prvé dni - hovorí p. kaplán - keď som prišiel do Murialdova, vídaval som často jedno asi päťročné dieťa prichádzať s matkou do kostola. Úprimný a veselý pohľad malého dieťaťa, jeho nábožné a skromné chovanie sa obrátilo na neho pozornosť moju a tiež i druhých ľudí. Keď malý Dominik niekedy našiel kostolné dvere zatvorené, človek mohol byť svedkom milého zjavu. Druhé deti v tom veku obyčajne tak robia, že za ten čas, dokiaľ sa dvere otvoria, hrajú sa, behajú, robia okolo kostola krik a hluk. Nie tak malý Dominik: on si kľakol pred dvermi kostolnými, modlil sa nábožne so sklonenou hlavou a zloženými rukami, pokiaľ kostol neotvorili. Podobne robieval, keď sneh padal. Nehľadel na to, že je blato, ale si kľakol a modlil sa. Zvedavosť mi nedala pokoja, až som sa dozvedel, kto je tento malý chlapček, ktorého som tak obdivoval; povedali mi, že je to syn kováča Karola Savio.

"Keď sa tento maličký stretol so mnou na ulici - hovorí ďalej p. kaplán - už zďaleka prejavoval svoju radosť všelijakými znakmi a pozdravoval ma s nevinnou detskou úctou. Neskoršie potom tento malý chlapček prišiel do školy. Keďže bol veľmi schopný a vo vykonávaní svojich povinností veľmi usilovný, hodne postúpil v učení za krátky čas. Nebožiatko, prinútený bol tak v škole, ako i

na ulici zdržovať sa v spoločnosti zanedbaných, rozpustilých detí, s nimi obcovať, a predsa do ich svárov nikdy sa nezamiešal keď sa tieto dohadovali, on trpezlivo znášal urážky svojich súdruhov a vzdialil sa z ich kruhu. Ani sa nepamätám, žeby bol čo len i raz bral účasť v roztopašných hrách svojich spolužiakov, alebo žeby bol v škole zapríčinil i ten najmenší nesvár. Ba práve naopak, keď ho súdruhovia chceli naviesť, aby držal s nimi, aby i on posmešky robil zo starých ľudí, aby hádzal kameňmi alebo išiel s nimi kradnúť ovocie, robiť škodu na poliach: tento raz malý Dominik smelo dohovárať svojim súdruhom a hľadel sa vzdialiť od takých priateľov."

Táto nábožnosť - hovorí ďalej p. kaplán - akú prejavoval malý Dominik, keď sa modlieval pred dvermi kostolnými, neopustila ho ani v jeho dospeljšom veku. Už ako 5-ročné dieťa naučil sa a vedel miništrancie a odriekal ich so zvláštnou nábožnosťou. Každý deň išiel na sv. omšu a jestli druhé deti chceli miništrovať, to malý Dominik s príkladnou nábožnosťou sa modlil pod sv. omšou. Keďže bol ešte veľmi mladý a slabý na tele, sotva vládol uniesť Missale. Milé bolo pozerieť na neho, ako sa približoval k oltáru a vystúpiac po schodoch vystieral ruky nakoľko len mohol a namáhal sa dosiahnuť Missale. Keď omšu slúžiaci kňaz chcel mu pomôcť, nebolo k tomu potrebné aby kňaz sám preložil knihu na druhý bok oltára, dostačilo ju trochu napred potisnúť, aby ju malý Dominik dosiahnuť mohol, vtedy s tou najväčšou radosťou prenášal knihu z jednej strany oltára na druhú."

"Často pristupoval k sviatosti pokánia - hovorí ďalej p. kaplán - a keď už vedel rozoznať nebeský chlieb od obyčajného chleba, pripustili ho k sv. svätému prijímaniu, ktorého býval účastným ozaj podivuhodnou nábožnosťou. Keď som videl ten čudovný výsledok, akého dosiahla milosť Božia v tejto nevinnej duši, viackrát som si pomyslel: "Toto je skutočne dieťa také, v ktorom človek môže skladať tú najväčšiu nádej. Keby ho dobrý Boh chcel postaviť na takú životnú dráhu, na ktorej bude možné dozrieť takémuto vzácnemu ovociu!"

Takto sa vyslovil o malom Dominikovi p. kaplán z Murialdova.

3. Dominik pristúpi prvý raz ku sv. prijímaniu. Jeho príprava. Skrúšenosť a v tento deň učené predsavzatie.

Malý Dominik bol už úplne pripravený, aby ho mohli pripustiť k prvému svätému prijímaniu. Katechizmus celý vedel naspamäť. Mal istú a jasnú vedomosť o svätých sviatostiach a horel túžbou požívať najsvätejšiu sviatosť oltárnu. Len jeho vek robil ťažkosť. Na tom okolí totižto po dedinách panovala tá obyčaj, že dieťky k svätému prijímaniu pristupovali len po doplnení 11. alebo 12. roku. A malý Dominik mal ešte len 7 rokov. Mimo toho bol takého malého vztahu, že vyzeral ešte mladším, než akým skutočne bol a preto pán kaplán nevedel, či ho má pripustiť k sv. prijímaniu, alebo nie? Z tej príčiny obrátil sa p. kaplán o radu k iným kňazom. A keď títo dobre uvážili doterajšie učenie a ustálené vedomosti malého chlapčeka a jeho veľkú túžbu, brať účasť na hostine nebeskej, dali mu dovolenie.

Kto by vedel opísať nebeskú radosť tohoto malého dieťaťa, keď počul oný radostný chýr. Ponáhľal sa domov a celý oduševnený rozprával o svojej blaženosti. Zčiasťky sa modlil, zčiasťky zas čítal. Pred začiatkom sv. omše a po jej zakončení dlho býval v kostole a bolo na ňom vídať, akoby len jeho duša s nebeskými anjelmi obcovala. V predvečer jeho prvého svätého prijímania pristúpil k svojej drahej matke a hovoril jej: "Milá matko, zajtra idem ku svätému prijímaniu, odpusť mi všetky pohoršenia, čo som zapríčinil, sľubujem, že sa polepším, v škole budem pozorný a budem ti poslušný vo všetkom, čo mi len rozkážeš; budem vždy ochotný a učenlivý." Takto hovoriac, dojatý bol až k plaču. Aj matka jeho, ktorej vždycky bol potešením jej malý synček, natoľko bola dojatá, že len s veľkou námahou mohla udusiť svoje pohnutie. "Buď spokojný, môj milý synku - hovorila mu matka - všetko ti odpúšťam. Modli sa k Pánu Bohu, aby si vždy mohol dobrým ostať, modli sa za svojho drahého otca, tiež i za mňa!"

V deň prvého prijímania vstal mal Dominik včas ráno, obliekol sa do svojich najkrajších šiat a odišiel do kostola. Ten ale bol ešte zatvorený. Kľakol si teda - ako vždy robieval - na schody

chrámových dverí a modlil sa, dokiaľ neprišli druhé deti a neotvorili kostolné dvere. Vyspovedanie dietok, príprava ku sv. prijímaniu, sväté prijímanie a poďakovanie trvalo skoro päť hodín. Malý Dominik prvý bol prišiel do kostola a posledný odišiel. Za tento čas nevedel, či je v nebi, alebo na zemi.

Deň prvého svätého prijímania tohoto chlapčoka bol počiatkom alebo lepšie rečeno, pokračovaním takého života, aký si môže vziať za príklad každý kresťan. Ešte i po rokoch, keď mohol vyprávať o prvom svätom prijímaní svojom, až sa mu tak žiarila jeho tvár od radosti. Ah, - hovorieval, - to bol môj najkrajší deň, môj veľký deň!"

Do jednej svojej modlitebnej knižočky - túto si veľmi chránil, neukázal jej ani svojim súdruhom - napísal si viacero predsavzatí a tieto si často prečítaval. Táto knižka dostala sa mi do rúk, a hľa, niekoľko dobrých predsavzatí napíšem vám v pôvodnej prostote.

"Moje predsavzatia a dobré úmysly, ktoré som ja, Dominik Savio, učinil roku 1849-ho pri prvom svätom prijímaní v 7-om roku života môjho

1. Často budem užívať sviatosť pokánia, a toľko ráz pristúpim ku sv. prijímaniu, koľko razy mi to duchovný otec dovolí.
2. Nedele a sviatky zasväťím.
3. Nech sú mojimi dobrými priateľmi Ježiš a Mária.
4. Radšej umriem, ako by som mal zhrešiť.

Tieto dobré úmysly, ktoré - ako som spomenul - často si čítaval, boli mu vodiacimi hviezdami vo všetkom účinkovaní jeho až do konca života.

Ak sa ale nájdú medzi čitateľmi tejto knižočky takí, ktorí ešte neboli pri prvom svätom prijímaní, nuž týmto čo najvrejšie odporúčam, aby si Dominika Savio vzali za vzor. Nakoľko som len schopný, odporúčam rodičom: otcom drahým a matkám a všetkým tým, ktorí majú vplyv na mládež, aby tomuto svätému vkonu, prvému svätému prijímaniu privlastňovali tú najväčšiu dôležitosť. Nech sú ubezpečení o tom, že dobre vykonané prvé sväté prijímanie vystaví mravný základ na celý život; ozaj málo sa nájde takých, ktorí jestliže ozaj dobre vykonali prvé sväté prijímanie, viedli by boli hriešny život, a nie život nábožný a mravný. Oproti tomuto nájde sa tisíc a tisíc dietok ľahkomyselných, ktoré sú rodičom a vychovávateľom na trápenie; a keď hľadáme príčiny tohto zla, tejto nehody, čoskoro sa presvedčíme, že takýchto zlé držanie pochádza skoro vždy z nedostatočnej prípravy na prvé sv. prijímanie.

Lepšie je odročiť prvé sväté prijímanie, alebo vôbec to dieťa nepripustiť ku sv. prijímaniu, ako zle ho vykonať.

4. Dominik chodí do školy v obci Castelnovo d' Asti. Povznášajúci výstup. Múdra odpoveď na zlú radu.

Keď malý Dominik bol už skončil niekoľko nižších tried, aby sa mohol ďalej vzdelávať, prinútený bol ísť do inej školy, kde by sa mohol viac naučiť, ako v škole dedinskej. Toto bolo žiadosťou i jeho rodičov, áno i jeho túžbou. Ale akože prevedú svoj úmysel, keď nemajú k tomu žiadnych hmotných prostriedkov? Dobrý Boh, najvyšší Pán všetkého, zaiste sa postará, aby malý synček došiel v živote toho postavenia, ktoré mu určil.

Niekedy malý Dominik prehovoril takto: Ach, keby som bol vtáčkom každé ráno a po obede zaletel by som do Castelnova a tam by som chodil do školy.

Jeho vrúcna túžba, ďalej sa učiť, premohla všetky prekážky; odhodlal sa chodiť do obecnej školy, ačpráve táto bola asi na 4 kilometre odľahlá. Bolo vídať malého, 10-ročného chlapčoka, ako koná cestu každý deň, asi 16 kilometrov, idúc do školy a naspäť.

Či duje silný vietor, či slnko páli, či je cesta planá a čas daždivý, to všetko nehatí malého vedochtivca, vďačne znáša všetky nepríjemnosti a neľaká sa žiadnej prekážky; vie že takto poslušný je svojim rodičom, že si nadobudne múdrosti dosiahnuť blahoslavenstva a to mu dostačí, aby vďačne znášal všetky nepríjemnosti.

Keď za jedného horúceho letného dňa po obede asi o 2. hodine išiel do školy, pripojila sa k nemu jedna staršia žena. Táto, aby malého žiacka trochu obodrla, oslovila ho takto: "Nebojíš sa, ty maličký, samotný chodiť touto cestou?"

"Nie som samotný - odpovedal malý žiak - mám anjela strážcu, ktorý ma sprevádza pri všetkých mojich krokoch.

"Ale táto dlhá cesta v takej veľkej horúčnosti je ti len predsa priobťažnou, keď ju denne štyri razy musíš vykonať!"

"Nič nie je ťažké, nič únavné, keď človek pracuje takému pánovi, ktorý dobre platí!"

"A kto je to ten pán?"

"Ten pán je náš Otec nebeský, dobrý Boh, ktorý odmeňuje nám i pohár vody, podaný zo srdca."

Tento povznášajúci výjav oná žena rozpovedala svojim známym a svoje slová takto zakončila:

"Dieťa, ktoré v tak útlom veku s takými vážnymi myšlienkami sa zaoberá, zaiste stane sa chýrnym mužom, keď dosiahne svojej životnej dráhy."

Počas chodenia do školy duša malého žiacka mnoho ráz bola v nebezpečenstve pre niektorých spolužiakov.

V letných horúcich dňoch totižto mnohé dietky sa kúpavajú v potokoch, jarkoch a jazerách. Ak ale sa viacej nahých dietok kúpe na otvorenom, neohradenom mieste, nebezpečenstvo je dvojnásobné. Jedno nebezpečenstvo hrozí telesnému životu: oplakali už mnoho takých dietok, ba i dospelých ľudí, ktorí vo vlnách riek a jazier našli svoju predčasnú smrť. Ale ešte väčšie nebezpečenstvo hrozí dušiam. Koľko dietok utratilo svoju nevinnosť tým, že so zlými kamarátmi išli sa kúpať na takéto miesta!

Chodievalo tiež kúpať sa i viac spolužiakov Dominikových. Nebolo im dosť na tom, že oni sami išli sa tam kúpať, ale chceli naviesť i malého Dominika a skutočne raz sa im ho podarilo zaviesť. Keď ho potom pozdejšie ktosi upozornil, že to zle urobil, malý žiack sa veľmi zarmútil. Viackrát ho nemohli nahovoriť jeho kamaráti, aby sa išiel s nimi kúpať; ba ešte viac plakával pre nebezpečenstvo, do ktorého uvrhoval i dušu i telo svoje. Jeho dvaja bezočiví kamaráti predsa by ho len boli chceli nahovoriť, aby sa šiel kúpať.

"Dominik, nechcel by si sa zúčastniť pri jednom závode?"

"Pri akom závode?"

"Plávať o závod."

"Nie, v tomto ja neberiem účasť, neviem plávať a ľahko by som sa mohol utopiť."

"Pod' len; vo vode je veľmi príjemne. Keď sa človek kúpe, necíti už horúčnosti, dostane dobrú chuť k jedlu a telesné zdravie sa mu zosilňuje."

"Ale ja by som sa ľahko mohol utopiť."

"Ej, nehovor že tak; neboj sa nič, my ťa naučíme plávať: z prvu len pozoruj na nás a potom rob tak, ako my. Uvidíš, že plávame vo vode ako ryba, uvidíš ako vieme do vody skákať."

"Nuž a nie je to hriech, vystavovať svoj život takémuto nebezpečenstvu?"

"Ešte čo, veď ta ide každý!"

"Preto, že tak každý ide, hriech ešte neprestáva byť hriechom."

"Keby si sa nechcel kúpať, nuž môžeš aspoň pozeráť na ostatných."

"Dost' už toho, vy ma privádzate do zmätku a neviem ani, čo vám mám povedať."

"Len pod', uver nám, nie je v tom nič zlého, my ťa chránime pred každým nebezpečenstvom."

"Prv, ako by som s vami išiel, chcem poprosiť svoju milú matku o dovoľenie. Ak mi matka povie: áno, vtedy pôjdem s vami, ináč ale radšej nepôjdem nikde."

"Mlč, ty sprostý trúbiroh, nehovor o tom nič svojej matke, veď tá by ťa zaiste nepustila, ba asnáď by ešte našalovala i našim rodičom, a títo potom schladili by nám horúčnosť švihlým prútom."

"Tak teda! Keď ma moja matka nepustí kúpať sa, to je znak toho, že táto vec nie je dobrá a preto ani neidem s vami. Jestliže práve chcete, aby som vám povedal pravdu, nuž vedzte, že jeden raz dal som sa oklamať a šiel som s vami, ale viacej to neurobím. Lebo na takýchto miestach človek je vždy vystavený nebezpečenstvu, a to dvojakému: alebo sa utopí, alebo Pána Boha obrazí. Viac mi o plávaní nehovorte. Keď to nechcú vaši rodičia, nerobte to viacej ani vy, lebo dobrý Boh tresce tie deti, ktoré robia proti vôli otcovej a matkinej."

Touto múdrou odpoveďou, ktorú malý Dominik dal svojim zlým radcom, predišiel veľkému nebezpečenstvu. Keby sa bol zrútil do tohoto nebezpečenstva, asnáď by bol utratil vzácny poklad svojej nevinnosti, ako nám to dokazuje tisíc a tisíc iných smutných príkladov.

5. Jeho chovanie sa v škole v obci Castelnovo d' Aste. Slová jeho učiteľa.

Dokiaľ malý Dominik chodil do tejto školy, naučil sa i tomu, ako sa má chovať oproti svojim spolužiakom. Jestli videl, že niektorý z jeho spolužiakov v škole je pozorný, úctivý, úlohu sa vždy usilovne naučí, domáce úlohy si vždy pozorne vypracuje, a preto ho učiteľ pochválil: takýto spolužiak čoskoro stal sa mu dobrým priateľom. Ale ktorý spolužiak jeho bol ľahostajný, bezočivý a lenivý v konaní svojich povinností, o druhých zle rozprával, alebo klial, takému vyhyboval ako morovej rane. Neznášateľných spolužiakov len pozdravil, keď mohol niečím sa im tu i tu zavďačiť, ale do bližšieho potyku, do priateľstva s takýmito nevstupoval.

Chovanie sa malého Dominika, aké v škole v Castelnove preukazoval, môže slúžiť za nasledoviahodný príklad každému mladému žiakovi, ktorý chce napredovať vo vedomostiach a v náboženstve.

O malom Dominikovi jeho bývalý učiteľ, Don Alessandro, napísal nasledujúcu vážnu mienku:

"S tou najväčšou radosťou podávam svoju mienku o Dominikovi Savio, ktorý za krátky čas získal si moju plnú náklonnosť na toľko, že som si ho zamiloval opravdivou otcovskou nežnosťou. Vďaka poviem svoju mienku, lebo na jeho usilovnosť, dobré držanie, na jeho čnosti pamätám sa jasne, verne a dôkladne."

"O jeho nábožnom chovaní nemôžem povedať mnoho, lebo pre veľkú vzdialenosť od svojho domu oslobodený bol vstúpiť do kongregácie školákov. Keby on bol býval členom kongregácie, zaiste by bol v nábožnosti a pobožnosti slúžil skvelým príkladom všetkým ostatným."

"Tento chlapec, keď v Murialdove vychodil prvú triedu, 21. júna roku 1852, uchádzal sa o prijatie do mojej druhej triedy, čoho i dosiahol práve v deň sviatku sv. Alojza. Bol on slabého tela, vážneho a krotkého zovňajšku, spojeného s láskavosťou. Vždy býval tichého ducha, a svoj duševný pokoj nikdy neutratil. Jeho chovanie sa v škole, mimo školy, v kostole a všade, kdekoľvek ho len zasiahla myšlienka alebo slovo jeho vychovávateľa, Dominik sa choval vždy tak, že to robilo ten najúčinlivejší dojem na každého. Toto môžeme vziať pre učiteľov za zriedkavé zadosťučinenie za trápenia, aké učiteľ môže znášať - a to často bez všetkého výsledku - pri zošľachtovaní zlých náklonností niektorých bezcitných žiakov. Preto smelo môžem povedať, že on nie len dľa mena (Savio - mudrc) bol múdry, ale i v skutočnosti takým sa preukázal byť a to tak v usilovnosti, nábožnosti, v obcovaní sa svojimi spolužiakmi, ako i vo všetkých svojich skutkoch. Počnúc od prvého dňa, ako vstúpil do školy, až do konca školského roku a v štyromesačných* (**V Taliansku veľké školské prázdniny - vakácie - trvajú štyri mesiace*) školských prázdninách, po škole nasledujúcich, vo vedách urobil mimoriadne pokroky. V škole vždycky podržal prvé miesto a získal si zásluhy i na iné odmeny a skoro vo všetkých predmetoch on vždy bol najlepším, on bol prvým. Tento šťastlivý výsledok v školských veciach nemožno pripisovať jedine jeho neobyčajným vloham, akými ho Pán Boh obdaril, ale nutno pripísať i jeho veľkej usilovnosti v učení, jeho čnostiam a mravnosti.

Zvlášte podivuhodná je jeho pilnosť, akou on vykonával i tie najmenšie povinnosti kresťanského žiaka, a jeho zvláštna stálosť a bezhraničná vytrvalosť v navštevovaní školy.

Vzdor svojmu chatrnému zdraviu chodiac do školy prešiel každý deň 4 razy 4 kilometrovú cestu. V daždivom počasí, počas zimy v snehových chumeliciach konal túto cestu podivne spokojným duchom a s veselou tvárou; ja mu to veru uznám za veľkú zásluhu. A pokiaľ tento milý a hodný žiak behom školského roku (1852-53) ochorel a pokiaľ jeho rodičia často premieňali svoje bydlisko, žiaľbohu, tohto, mne tak milého žiaka nemohol som ďalej vyučovať. V ňom skladané krásne nádeje začali sa pomaly rozchádzať tou mierou, ktorou postupovala starosť o jeho slabé zdravie a strach pred tým, že jeho chatrné zdravie a chudobní rodičia prinútiť ho zanechať učenie.

Neskorej potom, tým väčšiu som mal radosť, keď som počul, že ho prijali medzi dietky do oratoriuma sv. Františka Salezského, kde potom jeho zriedkavé vlohy a skvejúca sa nábožnosť mohli sa úplne vyvíňovať a zdokonaľiť." Toľkoto hovorí o Dominikovi Savio jeho učiteľ.

6. Dominik chodí do školy v Mondoniove. Trpezlivo znáša ťažké obvinenie.

Tak sa zdá, ako keby prozreteľnosť Božia zavčas chcela dať na vedomie tomuto chlapecovi, že

táto zem, po ktorej sa sem a tam sťahujeme, je ozaj slzavým údolím, alebo Božská prozreteľnosť chcela to asnáď tak usporiadať, že tomuto chlapčekovi len preto dala prebývať a obracať sa vo viacerých obciach, aby to zvláštne zrkadlo ctnosti čím viacerí mohli poznať?

Koncom roku 1852 rodičia malého Dominika presťahovali sa z obce Murialdo do jednej malej dedinky pri Castelnouve, menom Mondonio. Tu malý Dominik ďalej viedol život podľa svojho spôsobu, ako za pobytu v obci Murialdove i v Castelnouve. Zas len môžem opakovať to, čo o ňom už napísali jeho doterajší učitelia. Tak iste sa o ňom vyslovil i don Cugliero, ktorého žiakom sa stal.

Spomeniem len niekoľko zvláštnych črt, ostatné vynechám, aby som vyhol opakovaniu.

"Môžem povedať", píše o malom Dominikovi don Cugliero, "že za dvanásť rokov môjho účinkovania v povolani učiteľskom, nemal som nikdy takého žiaka, ktorý by v nábožnosti bol mohol závodit' so Saviom. Ačpráve Dominik na roky bol mladý, ale smýšľal, ako dospelý muž.

Jeho milota, vytrvalá usilovnosť v učení získala mu náklonnosť jeho učiteľov, urobila ho miláčkom spolužiakov. Keď som ho v kostole pozoroval, vždy som bol naplnený skutočným obdivom, že pri dieťati tak útleho veku nachádzam toľkú nábožnú horlivosť. Neraz som myslel: Ejhľa, toto je tá nevinná duša, pred ktorou otvorený je raj s jeho radosťami a ktorý v myšlienkach svojich s anjelmi obcuje."

O jeho pekných vlastnostiach ten istý učiteľ píše nasledovne:

"Jedného dňa istý môj žiak dopustil sa takého priestupku, pre ktorý priestupok by som bol mal toho previnilca potrestať vytvorením zo školy. Previnilci predišli trestu, odobrali sa k učiteľovi a - ako sa už predtým predbežne ushovorili - všetku vinu zvalili na dobrého Dominika. Ja som bol tej mienky, že Dominik sa takého priestupku nemohol dopustiť, ale žalobníci tak obratne vedeli predniesť svoju obžalobu, že som konečne toto osočovanie uveril.

Preto následkom tejto udalosti nahnevaný som vstúpil do školy a keď som previnilcom vo všeobecnosti prehovoril k srdcu, obrátil som sa potom k Saviovi a takto som k nemu preriekol: "Treba ti bolo spáchať tento hriech? Nezaslúžiš, aby som ťa naskutku vytvoril zo školy? Máš šťastie, že sa to len po prvý raz stalo, že si sa opovážil takéto niečo vykonať; viacej aby si sa takého nedopustil!" Dominikovi by bolo postačilo jedno ospravedlňujúce slovo a hneď by bola vyšla najavo jeho nevinnosť. Ale on mlčal, sklonil hlavu, a ako taký, čo sa mu právom dostalo pokarhania, netrúfal si ani len oči svoje pozdvihnúť."

Ale dobrý Pán Boh odmieňa nevinných. Na druhý deň vynašli sa opravdiví hriešnici a tak vysvitla aj Dominikova nevinnosť. Celý skormútený pre nespravodlivé karhanie tohto zdanlivého previnilca, zavolať som si ho k sebe a pýtal som sa ho: "Dominiku, prečože si hneď nepovedal, že si nevinný?" Dominik mi takto povedal: "Preto, lebo patričný previnilec už viac rás sa dopustil takéhoto hriechu, pre tú príčinu by ho snáď boli vyhodili zo školy; čo sa mňa týka, mám nádej na odpustenie, keďže toto bola moja prvá vina, pre ktorú ma v škole udali; a potom myslel som si na nášho Božského Spasiteľa, ktorého tiež nevinne osočovali."

"Ja som umíkol, ale zaiste každý bude obdivovať trpezlivosť Saviovu, ktorý za zlé dobrým sa odpláca, ba ktorý odhodlaný bol vytrpieť i ťažký trest v prospech svojho osočovateľa."

Don Cugliero takúto mienku podal o Dominikovi Savio.

7. Prvé stretnutie Don Bosca s Dominikom. Spomenutiahodné výjavy pri tomto stretnutí.

Čo teraz chcem rozpovedať, to už môžem obšírnejšie predniesť spolu i s príslušnými okolnosťami, lebo toto už skoro všetko stalo sa v mojej prítomnosti a zväčša i v prítomnosti mnohých dietok, ktorých mienky sa vo všetkom srovnávajú.

Stalo sa roku 1854, že spomínaný don Cugliero prišiel ku mne v záležitosti istého svojho žiaka, ktorého on pre nábožnosť uznával za hodného mimoriadneho povšimnutia. "Tu, vo vašom ústave - hovoril mi - nájdú sa zaiste dietky v tom veku, ako on, no sotva sa nájde i len jedno, ktoré by ho v ctnostiach prevýšilo. Urobte s ním skúšku a nájdete v ňom druhého sv. Alojza." Na tom sme ostali, že don Cugliero na sviatok svätého ruženca pošle spomenuté dieťa do Murialdova, lebo ja tento sviatok s dietkami svojho ústavu tam trávievam, aby mohli užiť trochu zdravého vzduchu vonkovského a pritom aby sme zasvätili pobožnosť deviatnikovú s nasledujúcim sviatkom sv. ruženca.

Za včas rána v prvý pondelok mesiaca októbra vidím, že prichádza ku mne akési dieťa, sprevádzané svojím otcom a žiada si so mnou shovárať sa. Veselý pozor, usmievavé, no pritom úctyplné city jeho upútali ma.

"Kto si", pýtam sa ho, "a odkiaľ ideš?"

"Ja som Dominik Savio", odpovedal, "o ktorom Vám môj učiteľ, don Cugliero hovoril, a ideme z Mondoniova."

Potom som ho odvedol od otca trochu ďalej a pri rozhovore o jeho doterajšom učení, živobytí, jedon- druhému sme sa úplne zdôverili: ja jemu a on mne.

V tomto dieťati poznal som dušu úplne dľa vôle božského Srdca, a nemálo som sa divil nad tými výsledkami, jaké milosť Božia pri tomto synkovi v už tak útlom veku dosiahla.

Po dosť dlhom rozhovore a dôvernom besedovaní, prv ako by som bol privolať jeho otca, Dominik prehovoril ku mne takto: "No teda čo myslíte? Pojmete ma so sebou do Turína a dovolíte mi tam učiť sa!"

"Ach, zdá sa mi, že látka je už k tomu hotová?"

"K čomu má slúžiť táto látka?"

"Bude to dar Pánu Bohu na krásne šaty."

"Ja som teda tou látkou, tým súknom, a vy ste krajčírom. Vezmite ma teda so sebou a zrobte zo mňa pekné šaty Pánu Bohu!"

"Obávam sa, že tvoje útle telo pri napnutom učení nebude rásť."

"Oh, toho sa nebojte! Dobrý Boh mi dal do týchto časov milosti a zdravia, pomôže mi On i budúcné."

"A keď budeš mať latinské školy skončené, čo zamýšľaš potom robiť?"

"Jestliže mi dobrý Boh dá toľkej milosti, to by som si túžobne žiadal, vstúpiť do stavu kňazského."

"Dobre. Teraz by som rád zkusil, či máš dostatočné vlohy k učeniu: Vezmi túto knižku, (bol to sošit z katolíckej knižnice) a nauč sa dnes nazpamäť túto stránku; zajtra ráno prídeš ku mne a prednesieš mi uloženú úlohu."

Povediac toto, dovolil som mu, aby sa s ostatnými deťmi pohral a potom pustil som sa do rozhovoru s jeho otcom. Sotva prešlo niekoľko minút, Dominik príde ku mne a usmievajúc sa prehovorí: "Jestliže sa bude páčiť, teraz môžem povedať uloženú stránku." Vezmem knižku do ruky a celkom prekvapený poznávam, že nielen že sa naučil od slova do slova poznačenú stránku, ale že i porozumel obsahu.

"Veľmi dobre - povedal som mu - úlohu si sa veľmi chytro naučil a ja ti hneď dám žiadanú odpoveď. Áno, vezmem ťa so sebou do Turína a od týchto čias vriadim ťa medzi svoje dietky; od tejto chvíle pros i ty milého Pána Boha, aby nám bol na pomoci, tebe i mne, aby sme mohli plniť jeho svätú vôľu."

Ponevác malý Dominik nevedel, ako má preukázať svoju povďačnosť a spokojnosť, chytil mi

ruku, stisol a viackrát mi ju bozkal, konečne takto prehovoril: "Dúfam, že sa budem tak chovať, aby ste nikdy nemuseli mať proti mne ani tej najmenšej sťažnosti."

8. Dominik je prijatý do oratoria (ústavu) Svätého Františka Salezského. Spôsob jeho života v prvé týždne.

Zvláštnosťou nestáleho veku mladického je, že svoje podmienky a túžby často premieňa. A práve preto nie zriedka sa stáva, že taký mladík dnes hovorí takto a zajtra ináč. Niektorú ctnosť dneská vykonáva hrdinsky až do najvyššieho stupňa, a zajtra robí práve opak toho. Jestli vtedy nemá pri sebe niekoho, kto by ho napomínal, jeho výchova - ktorá pri daných okolnostiach mohla sa skvele skončiť - mnoho ráz zle vypadne.

No, s malým Dominikom nebolo to tak. Všetky tie ctnosti, ktoré sme videli pri ňom vyvíňovať sa v jednotlivých dobách jeho veku, videli sme ich vzrastať i teraz a ešte krajšie sa vyvíňovať až do počudovania, a rovnakým spôsobom bez toho, aby jedna ctnosť druhej bola prekážala.

Príduc do ústavu, vstúpil do mojej izby, aby sa - ako hovorieval - úplne odovzdal svojim predstaveným. Svoju pozornosť obrátil na jednu tabuľu, na ktorej boli napísané tak často spomínané slová sv. Františka Salezského: "Da mihi animas cetera tolle." (Daj mi, Pane, dušu a ostatné všetko mi môžeš odobrať). Prečítal si to pozorne a ja prial som si zvedieť, či porozumie zmyslu týchto slov; preto som ho vyzval, vlastne pomohol som mu preložiť túto vetu, aby vyčítal tento zmysel: "Dušu mi daj, Pane, a všetko ostatné môžeš mi vziať." Za malú chvíľu rozmýšľal a potom doložil: "Porozumel som, čo znamenajú tie slová; tu je nie o peniazoch reč ale o spásu duší; rozumiem teda; dúfam, že i moja duša zúčastní sa tejto práce."

Spôsob jeho života v ústave bol z počiatku celkom obyčajný, nebolo na ňom badať nič podivného; pridŕžal sa všetkých domácich pravidiel a učil sa horlive. Ohotne vykonával všetky svoje povinnosti a so zvláštnou radosťou počúval kázne. Hlboko si vštepl do srdca, že slovo Božie, zjavenie Božie do neba vedie a práve preto i každú dobrú myšlienku, jakú v kázni počul, považoval za výstražný znak, ktorý nikdy nezabudol.

Každý nábožný rozhovor, každá hodina katechizmu, každá - čo aká dlhá - kázeň mu robila radosť. Keď niekedy počul také niečo, čomu dobre neporozumel, nikdy nezabudol pýtať si vysvetlenie. Takto položil základ svojmu príkladnému životu, tomu ustavičnému postupovaniu v ctnostiach, onej svedomitosti vo vykonávaní svojich povinností, že sotva sa nájde taký, čo by ho v tomto ohľade prevýšil.

Aby sa mohol naučiť domáce pravidlá a poriadok v ústave, s najväčšou úctivosťou a skromnosťou išiel k jednému predstavenému, vypytoval sa skrúseno, prosil o radu a aby ho láskave napomenuli, kedykoľvek by zbadali pri ňom, že jedno-druhé domáce pravidlo nezadrží, alebo jestli by zanedbal svoje povinnosti. Práve tak chvályhodné bolo jeho chovanie sa voči svojim súdruhom. Ktorý spolužiak jeho bol lenivý v učení, v konaní povinností, ľahostajný, alebo ktorý bol ľahkomyselný, nepozorný a roztržitý, takémuto súdruhovi vyhýbal. Ale ktorý chovanec bol príkladný, usilovný, takému Dominik čoskoro stal sa dobrým priateľom a dôverníkom.

Keď sa už približoval sviatok Nepoškvrneného Počatia, riaditeľ ústavu každý večer prehovoril k chovancom niekoľko povzbudzujúcich slov, aby sa každý usiloval zasvätiť tento sviatok hodným spôsobom, Matke Božej prináležajúcim; napomínal chovancov, aby prosili Matku Božiu, túto nebeskú Patrónku, o tie milosti, ktoré sú potrebné každému jednému.

Roku 1854-ho celý svet kresťanský jasal radosťou, keď Rím vyhlásil nepoškvrnené počatie Matky Božej za článok viery. Tiež i v našom ústave, nakoľko nám len pomery dovoľovali, vykonali sme všetko, aby sme tento sviatok čím najskvelejšie zasvätili k duševnému prospechu našich chovancov.

Savio bol tiež jedným z tých, ktorých oduševňovala vrelá túžba, aby zvláštne nábožným spôsobom zasvätili tento sviatok. Naznačil si deväť rôznych mravných cvičení; ohľadom týchto si zaumienil, že počas deväťdňovej pobožnosti predchodiacej sviatku, bude sa v týchto ctnostiach cvičiť a z pomedzi týchto vylosoval si jednu a jednu na každý deň, a v tejto vylosovanej ctnosti sa obzvlášte cvičil. S mimoriadnou horlivosťou chytal sa ku sv. spovedi a pristúpil k sviatostiam s tou

najhlbšou pobožnosťou.

8. decembra k večeru, keď sa už skončil cirkevný sviatok, na radu svojho duchovného otca padol malý Dominik na kolena pred oltárom Mariánskym a obnovil sľub, učený pri prvom svätom prijímaní. A potom niekoľkokrát takto sa modlil: "O, Mária, Tebe darujem srdce moje! Vyprostriedkuj mi, aby som vždy ostal Tvojim! Ježiš, Mária, vy buďte vždycky mojimi dobrými priateľmi. Radšej nech prv umrem, nežli by som upadnúť mal do nešťastia, dopustil sa čo len i jedného hriechu!"

Keď si tak Pannu Máriu vyvolil za ochrankyňu svoju, jeho mravné držanie takým ctnostným a príkladným sa mi pozdávalo, že od týchto čias, začal som si robiť o ňom poznámky, aby som nič nezabudol.

9. Jeho pokroky v latinskej reči. Chovanie sa v škole. Prekazi svady. Vyhne jednomu nebezpečenstvu.

Počiatky a základné pravidlá latinskej reči si bol osvojil už v Mondoniove, Preto za krátky čas - do ohľadu berúc jeho mimoriadnu usilovnosť a neobyčajné vlohy - čoskoro dostal sa do štvrtej triedy. V tejto triede mu bol učebárom nábožný a milý Jozef Bonzanino. Pán profesor Bonzanino často hovorieval, že nepamätá, aby bol mal dakedy takého pozorného a ochotného žiaka, akým bol Dominik Savio. Vo všetkom vynikal a mohol slúžiť za vzor. V šatení, v česaní vyhýbal všetkému, čo by bolo nápadné a vyberavé; i pri svojich chudobných pomeroch do školy chodieval vždy čisto, pekne a vkusne oblečený, prečo i jeho spolužiaci z vyšších rodov a bohatých meštianskych rodín radi si s ním pobesedovali nielen pre jeho nábožnosť a schopnosti, ale i pre jeho zdvorilé, úctivé a milé obcovanie. Jestli sa medzi žiakmi p. profesora našiel niektorý žvatláč alebo nepozorný neposeda, len ho bolo treba posadiť k Dominikovi. A Dominik sa už potom vynasnažoval rozumným spôsobom priučiť patričného tichému držaniu sa a pozornosti, povzbudzoval ho učiť sa a plniť si svoje povinnosti.

Behom tohoto roku život Dominikov mal také výsledky, že to už s hrdinstvom hraničí, čo je v takom mladom veku až k neuvereniu. Medzi dvoma jeho spolužiakmi vypukla zvada, nepriateľstvo. Zvada sa počala s niekoľkými urážlivými slovami. Slovo za slovom a čoskoro začali si nadávať, a to veľmi urážlivým spôsobom, ba konečne vyzvali sa na súboj a to vzájomne sa kamenovať.

Dominik počul túto zvadu, ale akože by jej mohol zabrániť, veď obidvaja nepriatelia boli i starší i silnejší od neho. Chcel ich rozumnými slovami odhovoriť od ich plánu; prízvukoval im, že pomsta protiví sa zdravému rozumu a príkazom Božím; písal listy jednomu i druhému, vyhrážal sa im, že celú vec oznámi pánom profesorom, rodičom a priateľom, ale všetko to bolo daromné. Ich náruživosti boli natoľko rozpálené, že všetky láskavé slová ostali bez výsledku. Nachádzali sa v tom nebezpečnom postavení, že môžu sa i telesne ťažko poraniť a veľmi urazia i Pána Boha. Následkom toho malý Dominik sa veľmi zarmútil. Rád by bol predišiel tomuto nebezpečenstvu, ale nevedel spôsobu: ako? Konečne mu Pán Boh dal vnuknutie, čo má robiť? Po prednáške dočkal oných svárlicov a kadenáhle mohol sa s obidvoma zhovárať, prehovoril k nim takto: "Jestliže už na každý pád ostávate pri vašom diabolskom úmysle, prosím vás, privolte aspoň jednej podmienke." "Privolíme, - odpovedali - jestli nám táto podmienka neprekazí súboj."

"Tento je lotor", - povie z nich jeden.

"A ja do tých čias sa neuspokojím - kričím druhý - dokiaľ jeden z nás neodíde s hlavou rozštiepenou,"

Savio sa triasol pri takýchto surových rečiach; aby ale, ako si žiadal, predišiel väčšiemu zlu, miernil svoju rozhorčenosť a prehovoril takto: "Podmienka, ktorú zamýšľam vám predložiť, súboj neprekazí."

"Čo to teda za podmienku?"

"Túto podmienku by som rád zdelil vám len na mieste súboja."

"Ty zaiste chceš nás mať za bláznov a všemožne sa usiluješ súboj nám prekaziť."

"Ja budem tam prítomný, nežartujem s vami, uverte mi."

"Chceš snáď tam dakoho privolať?"

"Vlastne by som tak mal urobiť, ale urobím to inak. Poďme, ja idem s vami. Len zadržte dané

slovo."

Prisľúbili mu to. Išli teda na mestskú lúku von za Porta-Susan. Natoľko sa nenávideli títo dvaja nepriatelia, že Saviovi len s veľkou námahou podarilo sa prekaziť, aby títo nepobili sa ešte na tejto pomerne krátkej ceste k miestu súboja.

Keď došli na vyznačené miesto, Savio také niečo urobil, čo by veru z nich žiadon nebol očakával. Savio dovolil, aby sa dvaja protivníci postavili jeden od druhého na istú vzdialenosť; každý držal v ruke päť-päť kameňov; vtedy Savio prehovoril k nim takto: "Prv, ako by ste začali súboj, žiadam, aby ste vyplnili danú podmienku." Zakiaľ toto hovoril, vytiahol malý krížik, čo na prsiach nosil a držiac ho v ruke pozdvihnutý, riekol: "Chcem, aby ste obidvaja upreli svoj zrak na toto Umučenie a potom hod'te kameň do mňa a volajte nahlas: "Ježiš Kristus nevinne trpel a umrel, a predsa odpustil svojim mučiteľom; a ja, hriešny človek, chcem ho uraziť a vypomstiť sa nemilosrdne na mojom protivníkovi."

Ako to vypovedal, išiel k tomu rozhorčenejšiemu, kľakol si pred ním a povedal: "Najprv mier na mňa, a ten najväčší kameň hod' na moju hlavu." Tento, ponevác nečakal takýto návrh, striasol sa a riekol: "Nie, nikdy! Nemám proti tebe ani tej najmenšej sťažnosti, a sám by som ťa chránil, keď by ti chcel ublížiť ktokoľvek."

Slyšiac to malý Dominik, šiel k druhému a to isté povedal i tomu. Tento tiež celkom prestrašený zajakave prehovoril, že ponevác Dominik mu je dobrým priateľom, nikdy nedopustí sa proti nemu voľačoho zlého.

Na to Dominik povstal a prísny, pohnutým hlasom riekol: "Ako? Každý z vás je hotový vydat' sa v nebezpečenstvo, aby obránil úbohé stvorenie a smiešne maličkú urážku, ktorú ste v škole utrpeli, nemôžete si odpustiť, aby ste si zachránili dušu, ktorú Vykupiteľ svojou krvou vykúpil a ktorú vy týmto hriechom uvrhujete do zatratenia?" To povediac, umlkol a ďalej držal v rukách pozdvihnutý kríž.

Dvaja nepriatelia, vidiac toľkúto lásku a odhodlanosť, premožení poddali sa. V tejto chvíli - rozprával mi jeden z nich - celkom som strpol, prenikli mi zimomravky celé telo, že takýto môj dobrý priateľ ako Savio, prinútený bol chytiť sa toho najposlednejšieho prostriedku, aby prekazil náš bezbožný plán. A ponevác aspoň koľko-toľko chcel som sa mu zavďačiť, odpustil som zo srdca tomu, ktorý ma obrazil a prosil som Savia, aby mi poradil jedného láskavého a šetrného duchovného otca, ktorému by som sa mohol vyspovedať zo svojich hriechov. Keď som sa takto zase stal jeho dobrým priateľom, smeril som sa s Pánom Bohom, ktorého som nenávisťou a pomstivosťou tak ťažko obrazil."

Toto je veru nasledovaniahodný príklad pre každého kresťanského mladíka, ktorý v srdci svojom prechováva nenávisť a pomstivé myšlienky proti svojmu spolubližnému, pre toho, kto bol od iných vysmievaný a potupovaný.

Čo pri tejto udalosti Dominikovo držanie sa a láskavosť ukazuje v tom najkrajšom svetle, je to, že Savio o tejto príhode mlčal. A nebolo by sa to ani dostalo do verejnosti, keby sami účastníci neboli o tom rozprávali.

Chodiť z dediny do väčšieho mesta, odtiaľ nazad bolo by bývalo mnohým dieťkam príležitosťou k hriechu, ale Dominikovi to bolo opravdivým cvičením sa v ctnostiach. Nariadenia svojich predstavených plnil čo najbedlivejšie bez toho, aby svoju pozornosť čo len na chvíľu bol obrátil na také veci, na ktoré pozerat' bolo by mohlo priviesť kresťanského mladíka v nebezpečenstvo upadnúť do hriechu. Ktorý spolužiak jeho pozeral vo výkladných oknách, svevoľne skákal po ulici, hádzal kamením, alebo chodil na zakázané miesta, takého sa stránil. Istého dňa volali ho na prechádzku bez dovolenia, druhý raz zase chceli ho nahovoriť, aby nešiel do školy, ale miesto školy, aby sa inde zabrali, no on vždy dal zápornú odpoveď. "Najmilšie mi je - hovoril - keď si konám povinnosti, a jestli skutočne chcete mi byť dobrými priateľmi, to ma radšej povzbudzujte, aby som si povinnosti svedomite plnil, a nie aby som ich zanedbával." Nič menej nebezpečným bolo pre Dominika, že mal niekoľko priateľov, ktorí ho do tých čias prehovárali, až by im bol už skoro do klepeca padol. Už bol i pristal na to, že bude s nimi držat' a že jedného na pôjdu za školu. Ale skoro sa vzpomätal, spozoroval, že za zlou radou ide, a preto veľmi ho hrýzlo svedomie; následkom čoho svojim falošným radcom riekol takto: "Milí priatelia, povinnosť moja volá ma do

školy, a ja idem do školy; teraz sme sa chceli dopustiť niečoho takého, čo sa neľúbi ani Bohu, ani našim predstaveným; ľutujem, že som vás poslúchol; jestli prídete ku mne ešte raz s takýmito plánmi, to radšej prestaňte si byť priateľmi."

Títo vstúpili si do srdca Dominikovo napomenutie, išli s ním do školy a viackrát sa neusilovali zdržať Dominika od vykonávania povinností. Sťa odmena za vytrvalú usilovnosť v učení na konci školského roku dovolené bolo Dominikovi, ako jednému z najlepších, postúpiť do vyššej triedy. Ponevác ale začiatkom nasledujúceho školského roku (v škole latinskej jeho tretí rok) jeho telesné zdravie zoslablo, prinútení predstavení za lepšie držali, aby tohto roku súkromne doma sa učil. Takto v učení skorej sa mohol šetriť počas odpočinku, a tak mohol zotaviť sa.

Keďže jeho zdravotný stav behom školského roku zdanlive sa zlepšil, preto Dominik v nasledujúcom školskom roku skončil triedu retorickú pod vedením výtečného profesora menom Matteo Picco. Tento pán profesor viac ráz počul o krásnych vlastnostiach Dominikových a milerád ho prijal do svojej školy, a to bezplatne; tak sa dostal Dominik do jednej z najchýrnejších škôl v Turíne.

10. Dominik mal úmysel stať sa svätým.

Dominik už bol na šiesty mesiac v ústave, keď raz bol počul kázať o tom, ako ľahko sa môžeme stať svätými. Kazateľove slová robili na Dominika hlboký dojem, zvlášte tieto tri, rečníkom prizvukované výpovede: 1. Svätou vôľou dobrého Boha je, aby sme sa stali svätými; 2. svätými sa môžeme ľahko stať; 3. kto sa stane svätým, toho v nebi očakáva bohatá odmena. Táto kázeň bola akoby pochodňou, ktorá celé srdce Dominikovo zapálila láskou proti Pánu Bohu. Po niekoľkých dňoch - bez toho, že by bol vedel udat' príčinu - nebol takým veselým ako inokedy. To napadlo jeho spolužiakom, áno i mne. Ponevác som myslel, že tento jeho stiesnený duševný stav pochodí asnáď z toho, že sa zle cíti, spýtal som sa ho, či mu niečo nechýbuje. "Nechýbuje mi celkom nič - odpovedal - len mám veľké starosti o istej dobrej záležitosti." "Čo chceš s tým povedať?" - pýtal som sa ho. "Chcem povedať to, - odpovedal - že si duša moja žiada a povzbudzuje ma k tomu, aby som sa stal svätým; do dneška by som si nikdy nebol pomyslel, že svätými sa tak ľahko môžeme stať; teraz ale, ponevác som v kázni počul, že svätosť duše našej celkom dobre sa môže zniest' s veselosťou, že pri svätom živote môžeme byť i dobrej vôle, veselej mysle, chcem, ba i musím sa stať svätým; buďte tak láskavý a povedzte mi, ako to mám začať."

Pochválil som jeho dobrý úmysel, ale pritom i napomínal som ho, aby bol pokojný, lebo len pokojná duša počuje, porozumie vnuknutiu dobrého Boha. Ako prvú podmienku spomenul som mu, aby bol vždy mierne veselý, potom aby vytrvanlive a svedomite plnil svoje žiacke povinnosti a povinnosti kresťana-katolíka, a nech len vždy berie účasť v hrách svojich spolužiakov.

Pri jednej príležitosti povedal som Dominikovi, žeby som ho rád niečím obdaril, čo by mu bolo po vôli, nech si teda vyvolí, čo by si žiadal. "Rád by som si žiadal taký dar - hovorí - aby ma voľakto vyučoval a ukázal mi, ako by som sa mohol stať svätým. Celý a úplne chcem sa obetovať svojmu Bohu. Cítim v sebe vreľú túžbu stať sa svätým, lebo jestliže nemôžem sa stať svätým, tak ničím nemôžem byť. Dobrý Boh chce, aby som bol svätým a tiež i ja si žiadam stať sa svätým."

Pri jednej mimoriadnej príležitosti riaditeľ ústavu na znak svojej dobromyseľnosti a náchylnosti k svojim žiakom, dovolil im, že si každý môže na kúsku papiera prosiť také niečo, čo je on vstave im dať. Ľahko si predstavíme, čo za smiešne a zvláštne žiadosti popísal jeden-druhý žiak. Savio len toľko napísal: "Moja žiadosť je, aby ste ratovali moju dušu a aby ste zo mňa svätého vychovali." Keď raz vysvetľovali v škole význam mien, pýtal sa riaditeľ Dominika, či vie, čo znamená jeho meno? Dominik takúto odpoveď dal: "Dominik, (Dominicus - Dominico - Dominici - Domino) znamená toľko ako "Pánovi", patrí Pánovi, som Pánov. Chcem teda - a tak sa to má i stať - patriť Pánovi, chcem byť svätým; dokiaľ nestanem sa svätým, nemôžem byť blaženým." Táto veľká túžba Dominikova: stať sa svätým, nepochádzala z toho, akoby on nebol žil sväte i teraz, ale vyjavoval ju preto, lebo chcel vykonávať prísne sebazapieranie a celé hodiny chcel v modlitbách stráviť, čo mu riaditeľ ústavu zakázal, lebo vykonávanie týchto sotva by sa bolo srovnávalo s mladým vekom Dominikovým, s jeho slabým zdravím a zaujatosťou v škole.

11. Dominik horlí za spasenie duší.

Prvá rada, ktorej sa Dominikovi dostalo, aby sa mohol stať svätým, bola: získať duše Pánu Bohu. Nemôže byť teda posvätnejšej práce na svete, ako spoluúčinkovať pri zachránení nesmrteľných duší, pre ktoré Ježiš Kristus vylial svoju drahú krv až do poslednej kvapky. Dominik poznal závažnosť tejto práce, a viac ráz bolo počuť od neho: "Keby som len mohol všetkých mojich súdruhov získať Pánu Bohu, ó, aký by som bol potom blažený!" Nezanedbal ani jednej príležitosti, aby nebol poslúžil dobrou radou svojim súdruhom, alebo aby ich nebol napomenul, jestli niečo hovorili a činili proti príkazom Božím. Najväčšmi si ale ošklivil neúctivé vyslovenie mena Božieho, kliatbu, zlorečenie. Keď na ulici alebo kde inde počul zlorečiť, kliať, zarmútený zvesil hlavu a s celou vrúcnosťou vyslovil toto krásne pozdravenie: "Pochválen buď Ježiš Kristus." Istý spolužiak Dominikov zbadal raz, že na jednom živom námestí Dominik zložil si klobúk, šeptajúc si pri tom niekoľko slov, pýtal sa ho: "Čo to robíš?" "Nečul si, - odpovedal Dominik - že tamten povozník (furman) neuctive vyslovil meno Božie? Keby to bolo poslúžilo veci, bol by som ho napomenul, ale som sa obával, že tým väčšmi rozhnevaný bude hrešiť ďalej, preto zložil som klobúk a sám v sebe povedal som: Pochválen buď Ježiš Kristus. Podobne robím aj inokedy, aby som aspoň z čiastky očistil zneuctenie Svätého mena Ježišovho." Tento spolužiak obdivoval nábožné zmýšľanie Dominikovo, jeho duševnú silu, aj pozdejšie často vypráva túto udalosť k chvále Dominika a k duševnému povzbudeniu jeho spolužiakov. Dominik idúc raz zo školy, počul akéhosi staršieho človeka hrozne preklínať; veľmi sa zľakol, ticho, v srdci svojom pozdravil Pána Boha a potom s nevinnou tvárou priblížil sa ku kľajúcemu človeku, a pýtal sa ho, či by mu nevedel ukázať cestu do ústavu? Keď tento hrešiaci človek uzrel anjelskú tvár Dominikovu, hnev ho popustil, a celkom po priateľsky odpovedal Dominikovi: Škoda, milý môj chlapček, neviem ti ukázať cesty!" "Hoci mi cesty ukázať neviete, ale jednu vec po vôli by ste mi mohli urobiť" riekol Dominik. "Veľmi vďačne - povedal oný zlorečiaci chlap, - len povedz smelo, v čom by som ti mohol poslúžiť!" Dominik podišiel k nemu bližšie a tichúčko riekol mu tak, aby to druhí nepočuli: "Urobili by ste mi veľkú radosť, keby ste i v hneve svojom len také slová vypúšťali z úst vašich, ktorými by ste neurážali mena Božieho. "Veru ty dobre hovoríš, máš pravdu, - riekol chlap, ktorý len pred chvíľou tak špatne kľal - kliať je skutočne veľký hriech, a ja sa budem všemožne usilovať, aby som nad týmto hriechom zvíťazil."

Raz, práve pred bránou ústavu, jedon 9-ročný chlapec dohadoval sa s druhým svojim súdruhom a v tomto dohadovaní neúctive vyslovil meno Pána nášho Ježiša Krista, ktorému sa všetci máme klaňať. Ačpráve Dominik bol veľmi rozhorčený nad zneuctením mena Ježišovho, predsa miernil sa, vstúpil medzi dohadujúcich sa, aby ich utíšil a obrátiac sa k tomu, ktorý tak neúctive vyslovil meno Vykupiteľa nášho, prehovoril takto: "Pod' so mnou a utíš sa!" Láskavosťou Dominikovou takmer prinútený chlapec išiel s ním. Dominik pojal chlapca za ruku a voviedol ho do kostola, pokľakol si s ním pred oltár a takto mu riekol: "Pros Pána Ježiša, ktorého sväté meno si zneuctil, aby ti odpustil." Diet'a ešte nevedelo vzbudiť v srdci svojom opravdivú ľútosť, Dominik mu teda pomohol takto: "Aby si Pánu Ježišovi za to, že si ho tak ťažko urazil, dal aspoň koľké-toľké zadost'účinenie, zmier sa s ním a riekni: "Pochválen buď Pán Ježiš Kristus, pochválené buď najsvätejšie a úctyhodnejšie meno Jeho!"

Medzi duchovným čítaním obľúbil si menovite životopisy tých svätých, ktorí zvlášte na spásu a ochrane duší pracovali. Veľmi rád sa rozprával o misionároch, ktorí v ďalekých krajinách s najväčším sebazaprením pracujú na vykúpení a spasení duší, a ponevác pre misionárov nemohol dávať almužnej, teda sa každý deň za nich aspoň pomodlil, a týždenne aspoň raz sväté prijímanie obetoval za misionárov.

Viac ráz som počul, (píše Don Bosco) ako si vzdychal: "V Anglicku koľko duší očakáva našu pomoc: kadenáhle narastiem a bude mi možné to urobiť, pôjdem ta a vynasnažím sa kázňami a dobrým príkladom získať ich Pánu Bohu." Často ľutoval, že mnohí ľudia jak málo horlia za vyučovanie dietok v pravdách svätého náboženstva. "Jakmile stanem sa klerikom - doložil - pôjdem do mojej dedinky Mondonio, tu zhromaždím dietky, učiť ich budem katechizmus, rozprávať im budem pekné udalosti, povzbudzujúce príklady, a tak všetky sa stanú nábožnými. Koľko dietok príde asnáď i do zatratenia preto, že ich nikto nevyučoval vo svätom náboženstve."

Čo Dominik hovoril, to aj skutkami potvrdzoval: nakoľko mu len dovolil jeho mladý vek a jeho vedomosti, často vydržoval v kostole kresťanskú náuku. Keď našiel niekoho, ktorý bol úplným nevedomcom vo veciach náboženských, on takého vďačne poučoval kedykoľvek. Pri tomto len tento cieľ mal pred sebou, aby sa mohol s takýmto zhovárať o veciach duševných a aby mohol dokázať, že každému potrebné je starať sa o večné spasenie, každý má ratovať svoju dušu od večnej záhuby. Rozprávajúc raz svojim spolužiakom pekné príklady, jeden z pomedzi prítomných poslucháčov zo samej zlosti chcel mu rozhovor prekaziť, načo Savio riekol: "Či ty nevieš, že duše mojich súdruhov Pán Ježiš vykúpil svojou vlastnou krvou? Nevieš, že my všetci vospolok sme bratia a jako bratia máme vzájomne milovať naše duše? A potom, či dobrý Boh neprikazuje, aby sme si pomáhali ratovať naše duše od večného zatratenia? Jestliže sa mi podarí zachrániť i len jednu dušu od večnej záhuby, tým poistil som svoje duševné spasenie."

Ešte i počas tých krátkych prázdnin, ktoré v kruhu svojich rodičov trávil, pracoval horlive na spáse duší.

Každý obrázok, medalionček, krížik, knižku, čo dostal v škole ako odmenu, odložil, a tieto veci opatroval až do konca školského roku. Na konci roku pred svojim odchodom domov vyprosil si od predstavených podobné veci, aby nimi - ako hovorieval - mohol spôsobiť radosť svojim spoluhráčom v rodnej dedine.

Sotva prišiel domov, obštúpili ho väčšie-menšie deti, a všetko sa to radovalo, že si Dominik s nimi zahrá. V príhodnej chvíli potom rozdelil im prinesené dary a takýmto spôsobom hľadel upútať pozornosť malého zástupu pri otázkach z katechizmu alebo keď rozprával o povinnostiach.

Dozvedel som sa raz o jednom prípade, keď Dominik nemálo času venoval tomu, aby istého svojho spolužiaka poučil. "Keď sa naučíš pekne prežehnať - hovoril mu Dominik - dostaneš odo mňa pekný medalionček, a od niektorého duchovného otca vyprosím ti ešte nejakú vzácnu knižku. Mal by som z toho nesmiernu radosť, keby som ťa videl pekne sa prežehnávať. Vyslovujúc slová pravou rukou dotkni sa najprv čela, polož ruku na prsia, potom na ľavé pleco a na pravé, konečne pekne ruky zlož a riekni: Amen." Dominik dával veľký pozor na to, aby sa dieťky pekne prežehnali, aby tento znak vykúpenia, svätý kríž, robili nábožne, a preto keď dieťky učil žehnať sa, i sám častejšie sa prežehnával, a kázal im tiež to isté robiť.

Dominik sa neuspokojil len s tým, že všetky povinnosti svedomite plnil, ale mnoho sa zaoberal i so svojimi dvoma bratmi. Naučil ich písať, čítať, vyučoval ich katechizmu a modlieval sa s nimi rannú a večernú modlitbu. Za rána voviedol ich do kostola, vo dverách pokropil svätenou vodou a ukázal im, ako sa treba pekne a nábožne prežehnať. Nemárnil času túlaním kade-tade, radšej si posedel pri rodičoch a v kruhu svojich známych, vyprával im pekné príklady, čo títo radi počúvali. Počas svojho pobytu v rodičovskom dome každého dňa navštívil v kostole sviatosť oltárnu, a veľmi rád bol, keď mohol uprosiť niektorého svojho súdruha, aby šiel s ním do kostola pokloniť sa sviatosti oltárnej. Smelo môžeme povedať, že Dominik nezameškal ani jednej príležitosti, aby nevykonal skutok milosrdenstva, nedal dobrej rady a žeby nebol pracoval na spáse duší ľudských.

12. Milé prípady. Dominikovo láskavé obcovanie so spolužiakmi.

Dominika celého zaujala myšlienka: získať duše pre Boha. V slobodných hodinách on bol dušou pri spoločných hrách, ale čokoľvek hovoril alebo konal, pritom vždycky mal pred očami zdokonalenie mravov tak svojich ako i svojich blížnych. Nikdy neprestúpil pravidlo slušnosti, že druhým nemáme do reči skákať. Keď jeho spoločníci boli bez vôle, zamklí, on hneď predniesol nejaké sporné otázky z dejepisu, dal im rozlúštiť príklady z počtovedy, rozprával zaujímavé príbehy, udalosti a takto rozveselil mysle, vyvolal dobrú vôľu spríjemnil spoločnú zábavu. Jestli zbadal, že niektorý z jeho súdruhov je zlej vôle, zamklý, Dominik hneď predložil dajaký žart, veselú rozprávku, anekdotu, čím svojich spoločníkov rozveselil a tak predišiel nevôli, reptaniu a urážaniu Boha. Jeho veselosť, živá letora robili ho milým ešte i v očiach tých spolužiakov, ktorí ináč málo dbali o náboženstvo; všetci sa cítili byť blaženými, keď si mohli s ním pobesedovať, a vďačne prijali od neho všetky dobré rady a napomenutia.

Raz istý jeho súdruh chcel sa obliecť za maškara, ale to sa Dominikovi nepáčilo, i spýtal sa oného spolužiaka: "Povedzže mi, bol by si ozaj blažený, keby i v skutočnosti si tak vyzeral, za

jakého sa teraz chceš preobliecť: dlhý nos, na hlave dva rohy, a v takomto fašiangovom úbore?" "To už nie, takým by som v skutočnosti nechcel byť, bola vy to veru za blaženosť!" - odpovedal súdruh. "Nuž teda, - pokračoval Dominik - jestliže nerád by si bol takým v skutočnosti, prečo sa chceš takým stať, prečo chceš svoju peknú tvár, tento veľký dar Boží, zošpatiť?" Raz počas oddychu pristúpil ku hrajúcim sa deťom akýsi neznámy muž. Tento obrátil sa k jednému dieťaťu a pustil sa s ním do rozhovoru, rozprával pritom tak nahlas, že ho mohli počuť všetci okolostojaci. Aby deti privábil k sebe, začal im najprv vyprávať všelijaké hlúposti, na čom sa okolostojaci chutne smiali. Čoskoro obstúpili neznámeho chlapa i ostatné deti, a počúvali jeho reči. Keď už bol celkom obstúpený deťmi, začal tento galgan pretriasať otázky, týkajúce sa náboženstva, predniesol tie najsprostejšie výmysly na sväté náboženstvo, posmieval sa najsvätejším veciam, nadával kňazom. Niektoré deti nemohli počúvať takéto urážlivé reči, a keďže sa báli mu protirečiť, v tichosti odišli odtiaľ. Ale našli sa i mnohí hlupáci, ktorí ďalej počúvali tohoto naničhodníka. Práve vtedy prišiel ta ku skupine detí i Savio. Akonáhle sa dozvedel o čom je tu reč, hneď privolal svojim súdruhom: "Poďme, nechajme tohoto nešťastníka, lebo ten by nás chcel olúpiť o našu dušu!" Deti na prvé slovo poslúchli svojho milovaného a ctnostného súdruha a bez váhania odišli od oného človeka, ktorý zaiste bol diablovým poslancom. Chlap vidiac, že ho všetci opustili, pekne-rúče odišiel aj on, a viac sa ani neukázal.

Inokedy zas iní chlapci chceli sa ísť kúpať. Kúpať sa je síce všade nebezpečné, keď i neberieme do ohľadu mravnú nebezpečnosť, ale v najväčšej miere je nebezpečné kúpať sa v okolí Turína, kde sú vody veľmi hlboké a prudké, v ktorých vodách už mnoho detí zahynulo, stalo sa obeťou svojej opovážlivosti. Dominik zbadal ich úmysel a rozprávaním všelijakých noviniek chcel ich zadržať. Vidiac, že tí na každý pád chcú previesť svoj úmysel, prehovoril k nim celkom vážne takto: "Nie, nechcem, aby ste šli!"

"Nuž veď - hovorili - my nechceme nič zlého urobiť!"

"Neposlušní ste vašim predstaveným - hovoril Dominik - vystavujete svoj život nebezpečiu, môžete zapríčiniť pohoršenie, ba i sami sa pohoršíte, môžete sa utopiť, a predsa hovoríte že niet na tom nič zlého?"

"V tejto horúčosti - hovorili - nemožno ďalej vydržať."

"Jestliže nemožné je vám vydržať horúčosť tu na zemi, nuž akože budete znášať na druhom svete horúčosť pekelnú, čo si chcete zaslúžiť?"

Tieto slová neodznegli bez účinku: mali žiadaný výsledok; chlapci si ešte zachvíľu pobesedovali s Dominikom, potom však v riadnom čase išli do kostola zúčastniť sa služieb Božích.

Niekoľko chovancov v ústave, ktorí zvlášte starali sa o spásu duší svojich spolužiakov, utvorili medzi sebou jakoby spolok, aby ľahkomyselníkov privádzali na dobrú cestu. Údom, a to údom najhorlivejším tohoto spolku bol i Savio. Jestli mal dobré cukrovinky, jabĺčka, obrázky, knižky a podobné veci, to on všetko odkladal na spomínaný cieľ. Stalo sa neraz, že ukázal deťom tieto veci a zavolať:

"Komu treba toto, kto to chce?" "Ja, ja chcem, mne to treba" - volali všetci a utekali k nemu.

"Len poshovejte, poshovejte - hovoril Dominik - toho obdarujem, kto mi bude najlepšie odpovedať z katechizmu." Nato dal otázku, ale vtedy vypytoval sa len tých najľahkomyselnejších dieťok a podelil ich týmito darčokami, keď aspoň koľko-toľko vedeli odpovedať.

Druhých si vedel získať zase iným spôsobom. Išiel k patričnému, vyzval ho na prechádzku a chodiac s ním hore-dolu, rozprávali sa o všeličom, tu i tu sa i zahrali. Niekedy ho zas vídať bolo s oštepom v ruke, a vidiac ho pohrúženého do hry, myslel by si, že o nič iné nedbá. Zrazu len zanechá hru a povie svojmu spolužiakovi: "Pôjdeš v sobotu so mnou ku sv. spovedi?" a pokiaľ do soboty ešte bolo ďaleko a oslovený ešte by sa bol zahral, aby teda i on urobil niečo Dominikovi k vôli, bez dlhého rozmýšľania mu to prisľúbil, Dominikovi to postačilo, a hrali sa ďalej. Od tejto chvíle Dominik nespustil z oka svojho spoluhráča, hľadel a našiel každý deň príležitosť patričného upozorniť na dané slovo a usiloval sa pripraviť ho k hodnému vykonaniu sv. spovede. V sobotu ho potom odprevadil do kostola a v prítomnosti jeho odbavil najprv sám sv. spoveď a potom odporúčal svojho súdruha do lásky duchovnému otcovi a keď i tento odbavil sv. spoveď, vykonali spoločné sv. prijímanie a vďačenie. Takéto menšie výsledky - a mnoho sa ich prihodilo - prinášali

Dominikovi mnoho radosti a jeho súdruhom zas veľký duševný úžitok, lebo často sa stávalo, že mnohí ani z tých najkrajších kázní nezískali ničoho pre svoju dušu a Dominik svojim milým a tichým napomínaním vedel si otvoriť ich srdcia, urobiť ich prístupnejšími slovu Božiemu. Stalo sa niekedy, že niektorý jeho súdruh celý týždeň len sľuboval a v sobotu - keď prišiel čas spovedi - o patričnom nebolo slychu-chýru, nenašli ho nikde. Keď sa potom pozdejšie stretol s ním, smejúc sa povedal mu: "Ej, ty šibal, teraz si žartoval so mnou!" "Ale vidíš - povedal ten druhý - nebol som pripravený, nemohol som ísť ku sv. spovedi." O, ty úbohý - pokračoval Dominik - nebadáš, že ťa diabol lapil do svojich osídel; veď si teraz ešte menej pripravený a vidím, že si pritom i smutný. Usiluj sa, probuj už raz dobre a hodne vykonať sv. spoveď a potom skúsiš, akou radosťou sa naplní srdce tvoje!" Keď takýto potom odbavil sv. spoveď, obyčajne ponáhlal sa k Dominikovi a od radosti žiariacou tvárou, celý dojatý hovoril mu: "Veru, ty si mal pravdu, teraz sa skutočne cítim byť blaženým; od týchto čias budem častejšie pristupovať ku sv. spovedi.

Vo vychovávacích ústavoch vždy sa nájdu takí chovanci, ktorých z čiastky pre ich zlú výchovu a odporne chovanie, z čiastky pre ich surovosť a nevedomosť, ostatní obchádzajú. Takíto chovanci práve vtedy musia cítiť svoju najväčšiu opustilosť, keď sú najviac utisnutí na útechu zo strany svojich súdruhov.

A práve títo chovanci boli Dominikovi najmilšími. S týmito sa priatelil, besedoval s nimi a počas nábožných rozhovorov dával im dobré rady; často sa pridalo, že také deti, ktoré by radi popustili úzdu svojim zlým náklonnostiam, povzbudené milými rozhovormi s Dominikom, stávali sa lepšími, šlachetnejšími.

Pre Dominikovu dobrosrdečnosť všetci nemravní jeho si žiadali za ošetrovateľa; a zas iní, pre rôzne príčiny zarmútení, našli milej útechy, kedykoľvek rozpovedali Dominikovi príčinu svojho žiaľu. Tak sa Dominikovi často dostávalo príležitosti preukazovať užitočné služby svojim spolubližným, čím si tiež rozmnožoval zásluhy u dobrého Pána Boha.

13. Dominik sa veľmi rád modlil. Jeho túžba po Blahoslavenej Panne Márii. Mesiac Mariánsky.

Jedon z najväčších darov Božích pri Dominikovi bola jeho horlivosť v modlení. Jeho duša natolko privykla zhovárať sa s Pánom Bohom, že ešte i uprostred tej najhlučnejšej hry vedel pozdvihnúť svoje srdce v nábožnom rozochvení k dobrému Bohu.

Pri spoločných modlitbách podobal sa anjelovi, o nič sa neopierajúc, stál ako socha, len z očí mu žiarila nábožnosť. Vidiac ho takto kľáčať s hlavou trochu nachýlenou, usmievavou tvárou, s očami na zem sklopenými, zdalo sa nám, že vidíme druhého Alojza.

Dostačilo ho len i vidieť, aby sa človek povzbudil jeho príkladom. Roku 1854-ho v spolku sv. Alojza, v ústave založenom, vyvolený bol za predsedu gróf Cais. Keď tento po prvý raz zúčastnil sa spoločnej modlitby v kostole, padol mu do očí jedon chlapček, ktorý sa tak nábožne modlil, že predstavený nemohol sa naň dosť nadívať. Po skončení pobožnosti dozvedel sa, čo je to za chlapček, ktorý v takej veľkej miere vzbudil jeho obdiv. Ten chlapček bol Dominik Savio.

Dominik i svoj slobodný čas skoro vždy podelil na dve čiastky: v jednej polovici čítal nábožné články, v druhej polovici zas šiel s niektorými svojimi spolužiakmi do kostola, pomodliť sa za duše v očistci trpiace, alebo odbavil pobožnosť k úcte Preblahoslavenej Panny Márie.

Dominik bol veľkým ctiteľom Matky Božej. K jej úcte každý deň vykonal dajaké sebazaprenie.

Do tvári osôb druhého pohlavia nikdy nepozrel. Idúc do školy, neobzeral sa vpravo-vľavo. Popri šiatroch komediantských práve čo len prešiel; jeho súdruhovia dobre že oči nenechali na týchto komediantoch, mnoho ráz až sa zabudli pri nich. Keď sa potom pýtali Dominika, ako sa mu páčili oní komedianti, povedal im, že on ich veru ani nevidel. Raz pre takúto odpoveď istý spolužiak nahneval sa na Dominika a dohovárať mu: "Nuž a na čo máš oči, keď nimi nechceš nič vidieť?" Dominik mu odpovedal: "Ja svojimi očami chcem vidieť Matku Božiu, Blahoslavenú Pannu Máriu, jestli milosť Božia popraje mi dostať sa raz do neba."

Obzvlášte veľkú úctu choval Dominik naproti nepoškvrnenému a najsvätejšiemu Srdcu Blahoslavenej Panny Márie. Kedykoľvek len šiel do kostola, vždy si kľakol pred oltár Mariánsky a

prosil o milosť, aby svoje srdce mohol verne zachovať od každej nečistej myšlienky a žiadosti. "O, Mária, - tak sa modlieval - ja naveky chcem ostať Tvojim dieťaťom, radšej nech umrem, ako by som mal zhrešiť proti svätej čistote."

V slobodnom čase - každý piatok - chodieval s niekoľkými spolužiakmi do kostola, pomodliť sa svätý ruženec Sedmibolestnej Matky Božej, alebo aspoň litánie ku cti Matky Božej Bolestnej.

Nielen že sám bol horlivým ctiteľom Blahoslavenej Panny Márie, ale spôsobilo mu tiež veľkú radosť, keď mohol povzbudiť i druhých spolužiakov svojich, aby k úcte Panne Márii vykonali niekoľkodňovú pobožnosť. V jednu sobotu volal istého spolužiaka svojho do kostola, aby spoločne sa modlili nešpory z malého officiuma Blahoslavenej Panny Márie. Ale tento zdráhajúc vyhovárал sa, že mu je zima na ruky. Dominik vytiahol z vrecka svoje rukavice, dal ich svojmu spoločníkovi a tak spolu vošli do kostola. Inokedy zas zvliekol zvrchník a požičal ho svojmu spolužiakovi, aby mu dodal lepšej vôle ísť s ním do kostola modliť sa. Kto by neobdivoval Dominika pre takéto veľkodušné skutky jeho neobmedzenej nábožnosti?

Ale obzvlášť hlboká bola Dominikova nábožnosť v mesiaci máji. S niekoľkými spolužiakmi uzniesol sa na tom, že v máji okrem verejnej pobožnosti v kostole, každý deň odbavia ešte osobitnú pobožnosť. Zozbieral mnoho poučných príkladov a tieto rozprával svojim spolužiakom, povzbudzujúc ich uctiť Matku Božiu. V slobodnom čase mnoho hovoril svojim súdruhom o úcte k Matke Božej a radil im, aby v máji išli ku sv. spovedi a svätému prijímaniu. On sám dal dobrý príklad: v máji každý deň chodil ku sv. prijímaniu a to s takou nábožnosťou, žeby si viacej nábožnosti nikto nežiadal.

Istá príhoda zvlášť dokazuje Dominikovu hlbokú úctu proti Panne Márii. Tí jeho spolužiaci, s ktorými v jednej miestnosti spával, uzniesli sa na tom, že na svoj účet dajú zhotoviť pekný malý oltár Mariánsky. Tým chceli hodne dokončiť mesiac máj. Dominik celou dušou pracoval na uskutočnení tohoto úmyslu, ale keď treba bolo už zaplatiť na neho pripadajúcu čiastku, prišiel do veľkej nesnádze a riekol: "No teraz som v zmätku; k takýmto veciam potrebné sú peniaze a ja nemám vo vrecku ani halier. Preto ale chcem i ja niečím prispieť k tomuto peknému cieľu." Odišiel do svojej izby, vyľadil knihu, čo bol v škole dostal ako odmenu, ponáhlal sa nazad ku svojim spolužiakom a s dovolením predstavených celý natešený povedal: "Milí spolužiaci, teraz už môžem niečím i ja prispieť k úcte Matky Božej. Vezmite túto knižku, predajte ju čím drahšie a utržené peniaze budú mojim darom na náš pekný cieľ!"

Jeho súdruhovia vidiac, tento veľkodušný a dobrovoľný dar, natoľko boli dojatí, že i oni darovali knihy a iné veci. S týmito knihami a inými vecami usporiadali malú lutriu a zozbierané peniaze postačili k zaokrytiu výdavkov na oltár.

Keď už bol oltár hotový, chovanci si žiadali posvätiť ho čím najväčšou slávnosťou. Každý pracoval dľa možnosti, ale všetky prípravy predsa nemohli dokončiť na čas, a preto nútení boli pracovať ešte i v poslednú noc. "Ja vďačne budem robiť hoci i celú noc" - hovoril Savio. Ale spolužiaci jeho kázali mu ľahnúť si, lebo len nedávno chorľavel. Savio stál na svojom; no na rozkaz predstavených predsa išiel spať. Odchádzajúc ešte povedal jednému spolužiakovi: "Akonáhle budete hotoví so všetkým, príď ma zobudiť, aby som mohol byť medzi prvými, čo uvidia oltár, okráslený k úcte Panne Márii, našej drahej Matke."

14. Dominik častejšie pristupuje k sviatosti pokánia a k svätému prijímaniu.

Skúsenosť nám dokazuje, že najlepšou ochranou cnostného života je svätá spoveď a sväté prijímanie. Dajte mi pod ruku dieťa, ktoré často pristupuje k týmto sviatostiam a uvidíte, že toto dieťa vo svojom mladom veku vyvinie sa v takého muža a - jestli mu dobrotivý Boh dopraje dožiť sa staroby - počas celého života svojho taký príkladný život bude viesť, že bude slúžiť každému k povzbudeniu a k podobnému ctnostnému životu. Keby len každé dieťa chcelo dobre porozumieť tomuto základnému pravidlu života duševného (často pristupovať ku svätým sviatostiam) a keby bolo hotové i pridŕžať sa toho pravidla; bohďaj to pochopili dobre všetci tí, ktorí sa výchovou mládeže zaoberajú, aby mohli na ňu zdarne vplývať.

Pred prijatím do ústavu Savio mesačne raz pristupoval ku sv. sviatostiam, ako to v tých časoch po školách vo zvyku bolo. Ale v ústave o veľa častejšie prijímal sv. sviatosti.

Raz počul z kazateľne nasledujúce pravidlo:

"Milí mladíci! Jestliže vy chcete byť vytrvalými na ceste do neba, k tomu vám môžem odporúčať tri prostriedky: pristupujte často ku sviatosti pokánia, prijímajte často sviatosť oltáru, vyvoľte si stáleho duchovného otca, ktorému úprimne otvorte svoje srdcia a tohoto duchovného otca bez dôležitej príčiny nepremeňte." Savio dobre pochopil závažnosť týchto naučení. Vyvolil si jedného duchovného otca, pri ktorom vytrval za celý čas svojho pobytu v ústave. Aby vyvolený spovedník mohol poznať dokonale a správne duševný život Dominikov, vykonal pri ňom generálnu spoveď z celého života svojho. Z prvu každé dva týždne, neskoršie každý týždeň chodil Savio na sv. spoveď a tiež i na sväté prijímanie. Keď jeho duchovný otec videl, že Savio v svojom duševnom živote jak veľké pokroky urobil, radil mu, aby týždenne 3 razy pristúpil ku sv. prijímaniu. A koncom školského roku dovolil Saviovi, že môže každý deň prijímať.

Niekedy prišli veľké úzkosti na dušu Saviovu a znepokojovali ho, i chcel sa spovedať každý štvrtý deň, ba i častejšie, ale duchovný otec mu to nedovolil a mu prikázal, aby bol poslušným a len raz v týždni pristupoval ku sv. spovedi.

Savio k svojmu duchovnému otcovi mal nekonečnú dôveru. I mimo spovede zhováral sa s ním s detinskou prostotou o záležitostiach svedomia sa týkajúcich. Mnohí radili Saviovi, aby si spovedníka premenil, ale on nechcel o tom ani len počuť. "Spovedník - hovorieval Savio - je duševným lekárom, ale lekára ľudia nie veľmi radi premieňajú, len ak nemajú už k nemu dôvery, alebo keď je už po všetkej nádeji na uzdravenie. U mňa niet týchto okolností. Ku svojmu spovedníkovi mám tú najväčšiu dôveru, veď on otcovskou láskavosťou stará sa o spásu mojej duše, a potom ani necítim sa byť tak zle, žeby ma on nemohol vyliečiť." Napriek tomu jeho riadny spovedník odporúčať mu, aby si spovedníka premenil zvlášte počas svätých exercícií (duševných cvičení) a Savio poslúchol ochotne bez najmenšieho odporu.

Savio sa vždy blažene cítil: "Nech sa mi príhodi čokoľvek zlého, keď ma srdce volá - hovoril - idem k môjmu spovedníkovi, ktorý mi dľa svätej vôle Božej dá dobrú radu; však i Pán Ježiš riekol, že slovo spovedníckovo má nám byť slovom Božím. Chcejúc obsiahnuť od Boha nejakú mimoriadnu, neobyčajnú vec, prijmem do srdca svojho najsvätejšiu sviatosť oltáru, to sväté telo, ktoré nám je dané (corpus, quod pro nobis traditum est), to jest to isté sväté telo a svätú krv, toho svätého ducha a Božstvo, ktoré Ježiš Kristus za nás na kríži obetoval Otcu Nebeskému. Čo mi teda má chybovať k úplnej blaženosti? Nechybuje mi na tomto svete nič, len si žiadam vidieť raz z tvári do tvári Jeho, ktorého teraz duševnými očima vidím na oltári a ktorému sa klaniam v najväčšej poníženosti."

Dominik pri takomto zmýšľaní mohol skutočne zažiť dni úplnej blaženosti. Z takýchto myšlienok pozostávala tá jeho dobrá vôľa, nebeská veselosť, ktorá sa javila vo všetkých jeho skutkoch. Preto si ale nemyslíme, že pri veselej mysli Dominikovi chybovalo vážnosti pri jeho skutkoch, alebo že život jeho nebol natoľko nábožný, aby mohol častejšie pristupovať ku svätému prijímaniu a to vždy v stave milosti. Jeho chovanie bolo vždy a všade chvályhodné. Vyzval som bol jeho spolužiakov, aby sa osvedčili, či za tie tri roky čo Savio v našom ústave strávil, nezbadali pri ňom dajakú chybu, ktorú by bolo bývalo treba napraviť, alebo žeby sa nebol cvičil v niektorej ctnosti. Všetci sa jednohlasne osvedčili, že pri Dominikovi nenašli nikdy žiadnej takej chyby, ktorú by treba bolo bývalo napraviť, tiež nikdy neskúsili, žeby bol zanedbal daktorú ctnosť.

Jeho príprava k svätému prijímaniu bola príkladne nábožná. Už večer pred tým dňom prv ako by bol išiel spať, odbavil prípravnú modlitbu ku sv. prijímaniu s dodatkom: "Nech bude v každom čase pochválená a pozdravená najsvätejšia sviatosť Oltárna!" Na druhý deň ráno nábožne odbavil prípravné modlitby a po svätom prijímaní pohrúžený v modlitbách, vďaky vzdával Pánu Ježišovi, že vstúpil do srdca jeho. Zabudol na celý svet, na raňajky, na slobodný čas, ba často i na školské prednášky. Nemohol sa od oltára vzdialiť, modlil sa a rozjímal o добрote Božej, predstavil si v duši tú nekonečnú lásku Božiu, ktorá činí človeka účastným svojho nekonečného milosrdenstva.

Saviovi bolo opravdivým blahom, keď mohol zotrvať niekoľko hodín pri Pánu Ježišovi vo sviatosti Oltárnej prítomnému. Denne aspoň raz vykonal poklonu najsvätejšej sviatosti a povzbudzoval i druhých zúčastniť sa tejto poklony. Najobľúbenejšou modlitbou boli mu vtedy dva ružence o najsvätejšom srdci Pána Ježiša, aby aspoň malé zadosťučinenie dal Pánu Ježišovi, aby Ho

odprosil za tie urážky, ktoré znáša od mnohých zlých kresťanov, nevercov a bludárov.

Aby zo svätého prijímania mohol čerpať čím viac duševného úžitku, aby čo raz väčšou túžbou a horlivosťou pristupoval ku svätému prijímaniu, ustálil si na každý deň zvláštny úmysel.

Tieto dobré úmysly na jednotlivé dni v týždni boli nasledujúce:

Nedeľa: Úcta najsvätejšej a nerozdelnej Trojice.

Pondelok: Za svojich duševných a telesných dobrodinco.

Utorok: Na úctu sv. Dominika a anjela strážcu.

Streda: Na úctu bolestnej Matky Božej za obrátenie hriešnikov.

Štvrtok: Za duše v očistci trpiace.

Piatok: Na úctu svätého tela Ježiša Krista a uctenie jeho bolestných múk.

Sobota: Na úctu najblahoslavennejšej Panny Márie, za jej ochranu v živote a pri smrti.

Rád sa zúčastnil všetkých pobožností a nábožných cvičení k ucteniu sviatosti Oltárnej. Keď sa stretol s kňazom, idúcim so sviatosťou k nemocnému, Dominik hneď na tom mieste pokľakol na kolená a jestli mu čas dovolil, toho kňaza i sprevádzal až k chorému.

Raz idúc ulicou, stretol kňaza, ktorý s velebnou Sviatosťou ponáhlal sa k nemocnému. Práve pršalo a po uliciach bolo plno blata. Dominik nemajúc príhodnejšieho miesta, kľakol si do blata. Istý jeho spolužiak mu preto dohovára, že, vraj, škoda bolo šaty si tak zablatiť, Pán Boh toho od nás nežiada. Dominik mu takto odpovedal: "Kolená moje a šaty patria Bohu: slušné je teda, aby i tieto slúžili chvále a úcte Božej. Keď ja kráčam pred Bohom, z úcty proti Nemu nielen že rád kľaknem i do blata, ale vďačne vstúpim i do ohnivej pece, lebo tak by som sa stal účastným ohňa onej nekonečnej lásky Jeho, ktorá Ho primala založiť túto veľkú Sviatosť.

Dominik raz videl jedného vojaka, ktorý sa stretol s kňazom, idúcim so Sviatosťou a neklakol si. Keďže sa bál vojaka osloviť, aby si kľakol, vytiahol svoj vreckový ručník, prestrel ho na blato a potom dal vojakovi znak, že ten ručník prestrel pre neho. Vojak z prvu prišiel do zmätku, potom ale si kľakol, nie síce na Dominikov ručník, ale do blata.

Na deň Božieho tela zúčastnil sa na prôvode vo farskom kostole i so svojimi spolužiakmi, oblečenými v klerických šatách. Jeho radosť, že môže brať účasť na prôvode, nedá sa ani opísať: považoval to za veľké vyznačenie, za takú odmenu, že vzácnejšej nebol by mu mohol dať žiaden človek na svete.

15. Dominikovo sebazapieranie.

Dominikov mladý vek, jeho slabé zdravie a nevinný život by ho asnáď boli mohli oslobodiť od každého sebazaprenia, ale on vedel dobre, že ťažko je mladíkovi, ba často úplne nemožné, zachrániť si nevinnosť bez sebazapierania. Táto myšlienka mu poľahčila sebazapieranie natoľko, že sa mu zdalo, akoby cesta sebazapierania bola vystlaná samými ružami. Pod sebazapieraním Dominikovým nemyslím to trpezlivé znášanie všetkých urážok a neprijemností, neprestajné krotenie svojich zmyslov tak počas modlitby a učenia, jako i v škole a pri odpočinku. V takomto sebazaprení i tak sa cvičil ustavične.

Ale hovorím o takých sebazapieraniach kajúcnych, ktorými Dominik zvlášte svoje telesné žiadosti držal na úzde. Umienil si vo svojej horlivosti, že ku cti Matky Božej bude sa postievať každú sobotu, v ten deň bude žiť len o chlebe a vode. Ale spovedateľník mu to nedovolil. Umienil si teda postiť sa takýmto spôsobom v štyridsaťdňovom, to jest vo veľkom pôste. Po niekoľkých týždňoch dozvedel sa o tomto postení riaditeľ ústavu a hneď mu to zakázal. Dominik chcel aspoň neraňajkovať, ale i to mu bolo zakázané, aby dokonca nezničil svoje i tak slabé zdravie. I čo urobil Dominik? Keď mu nedovolili sťahovať si z jedla, krotil svoje telo iným spôsobom. Nakládol si do postele kúsok dreva a tehiel, aby si obťažil nočný odpočinok. Aj kajúci opasok chcel nosiť; toto všetko mu zakázali. Vynašiel si teda nový spôsob. Blížila sa jaseň a zima, on však nechcel sa prikrývať teplejším prikrývadlom, v januári práve tak ľahko sa odieval, jako i v lete. Jedného rána nedobre sa cítil, i navštívil ho riaditeľ ústavu. Riaditeľ hneď zbadal, že Dominik je prikrýty len jedným i to ľahkým kobercom. "Prečo to robíš - hovoril mu riaditeľ - vidíš, prechladneš, onemocnieš a zomreš!?" "Ó, nie, - odpovedal Dominik - Ježiš bol v jasliach ešte ľahšie prikrýty ako

ja."

Na to mu hneď zakázali všetko kajúce sužovanie svojho tela, dokiaľ si nevyprosí najprv dovolenie od predstavených. Dominik nie síce vďačne, ale na rozkaz poslúchol. Raz prišiel ku mne celý rozžialený a ponosoval sa mi: "Ó, ja úbohý človek, veru som skutočne v zlom položení! Vykupiteľ sám hovorí: zapri sám seba, lebo ináč nevojdeš do kráľovstva nebeského; a mne zakazujú cvičiť sa v sebazapieraní?" "Sebazaprenie, - hovoril som mu - jaké Pán od teba žiada je bezpodmienečná poslušnosť. Buď poslušným a blahoslavenstvo ťa nepominie!"

A iné sebazapieranie by ste mi nemohli dovoliť?" "Ba áno, - hovorím - dovolím ti znášať spokojne všetky urážky a krivdy; zimu a teplo, víchor a dážď, slabosť, ustatosť a omdlelosť, nemoc a všetko, čokoľvek dobrý Boh na teba zošle, prijmi vďačne a znášaj trpezlivo!"

"Nuž toto všetko trpieť sme i tak prinútení."

"Máš pravdu, ale čo si z prinútenosti pokojne znášal, to všetko obetuj dobrotivému Bohu a táto pekná ctnosť tvoja bude ti veľkou zásluhou u Boha."

Tieto dobré rady uspokojili Dominika a on mlčky vzdialil sa.

16. Dominik krotí svoje zovňajšie zmysly.

Pozorujeme-li Dominika v jeho zovňajšom vystupovaní, na ňom a v ňom všetko takým prirodzeným nachodíme, že smelo môžeme povedať: Pán Boh takýmto ho stvoril. Ale kto Dominika lepšie poznal a kto sa s ním ako vychovávateľ zaoberal, ten môže dosvedčiť, že Savio len po veľkých bojoch stal sa tým, čím bol a že dobrý Boh pomáhal mu svojou zvláštnou milosťou.

Pozor jeho očí bol veľmi živý a nie málo práce ho to stálo, aby svoj zrak udržal na úzde. Istému svojmu priateľovi často hovorieval: "Keď som si umienil bedlivý pozor dávať na svoje oči, z prvu trafil som na mnohé prekážky, niekedy ma ťažko bolela hlava." Taký pozor si dával na svoj zrak, že jeho známi nepamätajú sa, aby Savio v tomto ohľade čo len i jediný raz bol sa prehrešil proti skromnosti. "Oči sú nič iného, - hovorieval - jako dva obločky. Obločkami týmito môžu vniknúť len tie papršky, ktoré sami chceme prepustiť, môže nazrieť len ten človek, ktorému my dovolíme. Týmito obločkami môžeme opustiť anjela strážcu, alebo zlého ducha, tými obločkami dá sa zatvoriť srdce naše."

Raz istý žiak, ktorý nebýval v ústave, bol taký neopatrný, že doniesol do ústavu noviny, plné všelijakých nemravných a zakázaných obrázkov. Hneď ho obstúpil celý huf detí, chceli sa dívať na obrázky. Boli to také oplzlé obrázky, že i poriadny pohan by sa bol stydil na ne pozrieť. Príduc ta Savio, až sa zhrozil nad toľkou oplzlosťou, no hneď sa vzpomáтал, schytil noviny a usmievajúc sa, potrhал ich na drobné kúsky. Žiaci prekvapení pozerali jedon na druhého, ale neopovážili sa prehovoriť ani slova. Vtedy začal Savio: "Vidíte, jaká to zaslepenosť! Pán Boh nám dal oči, aby sme nimi obdivovali krásu prírody a vy svojimi očami pozeráte na takéto špatné obrazy, ktoré zlosť ľudská vynašla na škodu duše našej. Nepamätáte sa už na to, čo ste počuli na kázni, že - jako sám Spasiteľ hovorí - jedon-jediný hriešny pohľad poškvrní dušu hriechom a vy obľubu nachodíte v takýchto veciach?" "Nuž veď my sme sa chceli len zasmiať na tých obrázkoch" - nadmietne z nich jedon. "Áno, pravdaže, - hovorí Savio - len sa trochu zasmiať, a na to si nepomyšľíte, že s týmto smiechom pripravujete si cestu do pekla. Ale či by ste sa smiali i vtedy, keby ste upadli do toho nešťastia, žeby ste v pekle museli prebývať?"

"Ja - hovorí druhý - nevidím na týchto obrázkoch ničoho oplzlého." "Tým horšie pre teba - riekol Savio - keď na pozeraní takýchto hnusných obrazov nič zlého nevidíš: to je smutný znak toho, že vaše oči už privykli pozeráť na takéto obrazy, tento zvyk ale vás nevymlúva, lež robí vás tým väčšími hriešnikmi. Vidíš, ty ubohý trpiaci Jobe! Bol si nemocný, bol si svätý, premožený ťažkou chorobou ležal si na smetisku, ale svojmu zraku vedel si rozkázať, aby nemal ani tej najmenšej slobody vo veciach nestydatých." Na to utíchli všetci, neopovážili sa Dominikovi protirečiť a mu dohovárať. Savio nielen že na oči dával veľký pozor, ale krotil on i svoj jazyk: v rozhovoroch bol veľmi rozvažitý.

Keď niekto iný rozprával, či už bol k tomu oprávnený, lebo nie, Savio mlčal, aby mohli druhí hovoriť. Jeho učitelia a predstavení dosvedčujú, že Dominika nikdy nebolo treba napomínať ani len pre jediné nemiestne slovo, lebo on pred učením či v škole, či v učebni neprehovoril slova, v

kostole sa nikdy nezhovárал, pri pobožnostiach vždycky v tej najväčšej tichosti bol prítomný, na úlohách svojich pracoval bez slova. Ešte i vtedy vedel mlčať, vedel utíšiť svoje rozhorčenie, keď ho pomlúvali a osočovali.

Raz upozornil istého spolužiaka svojho na jeho zlý obyčaj. Tento na miesto toho, aby mu bol povďačný za láskavé napomenutie, dal sa strhnúť hnusnému a surovému výstupku: hodil Dominika na zem, tam ho bil a kopal. Savio mohol užiť svojho práva, na toto násilie mohol odpovedať násilím i on, veď bol i starší i silnejší od svojho protivníka. No on si nežiadal zadosťučinenia, ale vypomstil sa na svojom nepriateľovi takým spôsobom, jako sa kresťania pomstia. Hnevom rozpálila sa síce i jeho tvár, ale on hneď sa opanoval, miernil svoje rozhorčenie a ticho riekol svojmu protivníkovi: "Odpúšťam ti, ačkoľvek to nebolo pekne od teba; maj sa ale na pozore, aby si iným takéto niečo nevykonal!"

A čo mám povedať o krotení ostatných jeho zmyslov? Podám vám len niekoľko prípadov.

V zime mu veľmi premrzli ruky, plné boli opuchlín, čo ho veľmi bolelo. Ale hoci i cítil veľkú bolesť, nikdy sa nepožaloval, ani len znať nedal, že trpí. Ba tak sa zdá, ako keby sa tomu bol tešil, lebo často hovorieval: "Čím sú väčšie tieto opuchliny, tým je to zdravšie" - mienil tým zdravie duševné. Mnohí z jeho spoločníkov hovorili, že i v tej najtuhšej zime pomaly kráčal do školy a kedykoľvek len mal príležitosť, vďačne trpel, rád sa cvičil v sebazapieraní.

"Vídaval som ho častejšie - hovorí iný spolužiak jeho - jako počas najtvrdšej zimy ihlou alebo perom si poškríbal kožu, aby takto s týmito ranami, z ktorých potom povstali opuchliny, stal sa podobnejším svojmu božskému Majstrovi:"

V ústavoch nachádzame i takých chovancov, ktorí sú s niečím nie spokojní. Raz žalujú sa na pobožnosti v kostole, druhý raz na domový poriadok, zas že v noci zle spia, často im nechutí jedlo. Slovom proti všetkému majú ustavične dajaké námietky.

Títo chovanci sú predstaveným ťažkým križom, lebo nespokojnosť týchto chytá sa i ostatných na veľký úkor výchovy. Dominikovo chovanie sa bolo opačným.

Z jeho úst nebolo nikdy slyšať ani toho najmenšieho ponosu; on sa nest' ažoval v lete na horúčosť, v zime na mrazy. Či bolo počasie pekné alebo špatné, to na jeho veselú myseľ a dobrú vôľu nemalo žiadneho vplyvu. Pri stole uspokojil sa tým, čo mu predložili. Ba v tomto ohľade natoľko vedel sa cvičiť v zapieraní, že to bolo až do podivu. Keď si druhí namysleli, že niektoré jedlo je nepoživatelné, lebo je uvarené buďto na tvrdo, buďto na mäkko; nech bolo jedlo hoci neslané alebo preslané, Savio bol so všetkým spokojný a hovorieval vtedy, že je to jedlo práve podľa jeho chuti.

Dominikovým zvykom bolo po jedení zostať ešte v jedálni, aby pozbieral odrobinky, tam na stole ponechané alebo na zemi roztrúsené. Tieto potom príležitostne sám zjedol a to s takou chuťou, jako by to boli tie najvyberanejšie zákusky a cukrovinky. Keď niektorí jeho súdruhovia mu to zazlievali, on - aby nevyšlo na javo, že to robí z dobrého úmyslu: cvičiť sa totižto v sebazapieraní - dal im nasledujúcu odpoveď: "Však ani zemlu nevložíme naraz celú do úst, ale ju najprv rozkúsujeme, aby sme zubom poľahčili prácu."

Savio pozbieral a zjedol jekékoľvek ostatky jedla, jemu bola dobrá polievka i z druhého dňa. A on to nerobil z pažravosti, veď koľko ráz podelil i svoju čiastku medzi súsedov. Na otázku, prečo sa tak ustáva zbieraním odrobínok, čo by sa mnohým i protivilo, Savio takto odpovedal: "Všetko, čokoľvek, len máme na svete, je vzácnym darom Božím; z pomedzi všetkých darov po Jeho milosti a láskavosti najvzácnejším je každodenný chlieb, ktorým sa živíme. A práve preto i tá najmenšia čiastka pokrmu zaslúži našu vďaku a zaiste hodná je toho, aby sme ju zachránili od záhuby a ju upotrebili.

Súdruhom svojim očistiť obuv, vykefovať šaty, nemocným preukázať služby, jaké by sa mnohým ošklivili, zametať a podobné práce vykonávať Dominikovi bolo príjemným zamestnaním. Hovorieval: "Každý robí to, čo vie; ja veľkých vecí neviem vykonať, ale čo môžem urobiť, to rád urobím na chválu Božiu a dúfam, že dobrotivý Boh vo svojej nekonečnej láskavosti príjme i tieto moje nepatrné služby.

Zjesť to, čo nerád mal a nechať na stole najobľúbenejšie svoje jedlo; dať si pozor na zrak i v nepatrných veciach; zdržovať sa na takom mieste, odkiaľ vyrážal nepríjemný zápach; vôli svojej nehovieť, s tým najväčším sebazaprením znášať všetko, čo zapríčinilo bolesť jeho tela alebo duši:

všetko toto boli také ctnosti, v ktorých sa Dominik každý deň cvičil, ba - môžeme povedať - v každom okamihu svojho života.

Pomieni ešte mnoho iných skutkov, ktoré by nás len utvrdili v tom našom presvedčení, že kajúcnosť Dominikova bola skutočne veľká, jeho sebazapieranie, láska ku blížnym nedá sa opísať; každú príležitosť vedel použiť k dobrému svojej duše. V tomto ohľade bol veľmi vynalezavý. Ku spaseniu svojej duše vedel použiť i tie najnepatnejšie veci. Urobil všetko možné, aby po ceste svätých kráčal a rozmnožoval svoje zásluhy u dobrotivého Boha.

17. Spolok Nepoškvrneného Počatia.

Dominikov celý život môžem považovať za stálu pobožnosť k úcte Matky Božej. Nepominul žiadnej príležitosti, keď mohol uctiť svoju Nebeskú Matku. Rímsky pápež, najväčší hodnostár cirkvi, roku 1854 vyhlásil článok viery o nepoškvrnenom počatí Preblahoslavenej Panny Márie. Savio si vrúcne žiadal, aby myšlienka tohoto velebného čestného názvu, jakého sa Nebeskej Kráľovnej od cirkvi svätej dostalo, stále žila medzi nami.

"Rád by som vykonal niečo k úcte Matky Božej - hovoril Savio - ale sa obávam, že k tomu už sotva budem mať času."

Medzitým jeho vynalezavosť pomohla mu uskutočniť úmysel: rozširovať úctu Nepoškvrneného Počatia. Vybral si niektorých svojich dôverných priateľov a s nimi utvoril "Spolok Nepoškvrneného Počatia."

Cieľom tohoto spolku bolo: oddať sa pod mocnú ochranu Panny Márie v celom živote svojom, zvlášte ale v poslednú hodinu. K dosiahnutiu vytknutého cieľa, Savio radil dva prostriedky: stálu pobožnosť Mariánsku ku cti Nepoškvrneného Počatia, rozširovanie tejto pobožnosti a časté sväté prijímanie. S privolením svojich priateľov zostavil pravidlá pre tento spolok a 8. januára roku 1856 - 9 mesiacmi pred jeho smrťou - prečítal ich svojim spoločníkom pred oltárom Blahoslavenej Panny. Rád uverejním tieto pravidlá v tej nádeji, že k podobnému cieľu môžu slúžiť čo vzor. Táto listina od slova do slova znie takto:

My, Dominik Savio (atď. nasledujú mená ostatných jeho spolužiakov) dnes, 8. júna s dovolením duchovného otca nášho, posilnení sviatosťou pokánia a prijatím Prevelebnej Sviatosti Oltárnej, kľaciac pred oltárom Nepoškvrneného Počatia Blahoslavenej Panny Márie, skladáme nasledujúci sľub:

Sľubujeme a uzavierame, že proti Blahoslavenej Panne Márii vždy sa budeme chovať detinskou a stálou nábožnou úctou; chceme nasledovať Alojza Cornollo, nakoľko nám len sily budú stačiť, aby sme si zabezpečili ochranu Matky Božej na cestách života a pri hodine smrti, aby sme sa úplne zasvätili jej službe.

Preto sa zaväzujeme, že:

1. domáceho poriadku budeme sa prísne držať.
2. Budeme napomáhať svojich spolužiakov v zošľachtovaní ich duší, tým cieľom budeme ich láskave napomínať nielen slovom, ale i dobrým príkladom budeme ich povzbudzovať k dobrému.
3. Všetok čas použijeme k dobrému.

Naše nasledujúce uzavretia predostreme riaditeľovi ústavu, aby sme obsiahli milosť vytrvanlivosti na dráhe životnej, ktorú nastúpiť hodláme.

1. Za prvé a najhlavnejšie pravidlo považujeme poslušnosť proti našim predstaveným, podriaďujeme sa im a skladáme v nich všetku našu dôveru.
2. Vykonať povinnosti bude nám najhlavnejším a najmilším zamestnaním.
3. Srdcia naše nech spája vzájomná láska a povzbudzuje nás milovať svojich bližných bez rozdielu a jestli budeme vidieť, že je potrebné, nezameškáme napomenúť ich vážne, srdečne.
4. Denne pol hodiny ustálime si na schôdzku a po krátkom vyzvaní Ducha Svätého budeme držať krátke duševné čítanie; potom porozprávame si o napredovaní na ceste dokonalosti kresťanskej.
5. Okrem toho budeme sa vzájomne upozorňovať na chyby, ktorých sa máme sprostíť.
6. Vynasnažovať sa budeme prekaziť medzi sebou všetky možné sváry a budeme trpezlivo znášať krehkosti svojich súdruhov a iných ľudí.
7. Určitých modlitieb si nevyznačíme, lebo čas, pozostalý po odbavení svojich povinností i tak

máme obrátiť v prospech spásy svojich duší.

8. Predsa radíme niekoľko nasledujúcich nábožných cvičení:

- a) pristupovať budeme ku sv. prijímaniu, kedykoľvek nám to duchovný otec dovolí;
- b) riadne budeme prijímať v nedeľu a vo sviatky, jako i pod novenami Blahoslavenej Panny Márie a vo sviatky patrónov nášho ústavu;
- c) v týždni ku sv. prijímaniu vyvolíme si štvrtok;
- d) každý deň pod pobožnosťou sv. ruženca budeme porúčať náš spolok Blahoslavenej Panne, prosiac ju o milosť a vytrvalosť v dobrom.

9. Postaráme sa o to, aby sme každú sobotu vykonali niečo dobrého k úcte Matky Božej, alebo vykonáme aspoň jeden skutok milosrdenstva k úcte Nepoškvrneného Počatia.

10. Počas modlitby, pri duchovných čítaniach, pod službami Božími, v učebni, pod školským vyučovaním budeme sa vynasnažovať čím najlepšie sa chovať.

11. Kázne budeme počúvať s tou najväčšou pozornosťou a o počutých pravdách viery si pohovoríme.

12. Dáme pozor, aby sme čas nemárnili, ale aby sme sa vždy niečím zamestnávali a tak aby sme vyhli všetkému pokušeniu, ktoré hrozí každému zahaľáčovi, a práve preto

13. po odbavení svojich povinností zbývajúce hodiny strávime užitočným zamestnaním, ku príkladu čítaním nábožných a poučných kníh alebo modlitbou.

14. K zotaveniu bude nám slúžiť čas po jedle, po školských prednáškach a po učení.

15. Svojim predstaveným povieme úprimne všetko, zvlášte čo nám môže poslúžiť k duševnému prospechu.

16. Vynasnažovať sa budeme čím zriedkavejšie použiť oných výnimočných výhod, ktorých by sa nám dostalo z dobrosrdečnosti našich predstavených; však my chceme držať sa prísne domácich pravidiel a vidíme často, že domáce pravidlá mnohí tým prestupujú, že až priveľmi využívajú spomínané výnimočné výhody.

17. Radi sa uspokojíme s takým pokrmom, aký nám dajú naši predstavení; nebudeme sa nikdy sťažovať na jedlo a tiež i druhých budeme zdržovať podobných žalôb.

18. Kto by si želal stať sa údom nášho spolku, ten musí najprv hodne sa vyspovedať a pristúpiť ku svätému prijímaniu, potom dostane skúšobný týždeň; za ten čas nech si pozorne prečíta tieto pravidlá a nech sľúbi Bohu a Blahoslavenej Panne Márii, že tieto pravidlá bude svedomite zachovávať.

19. V deň prijatia nového úda, všetci členovia spolku pristúpia ku sv. prijímaniu a budú prosiť sladkého Vykupiteľa, aby dal novému údovi ctnosť bohabojnosti poslušnosti, aby mu dal v dobrom stálosti.

20. Náš spolok stojí pod ochranou Nepoškvrnene Počatej Panny, ktorej meno a medalionček nosíme pri sebe. Úprimná detinská a neobmedzená dôvera, nekonečná láska a hlboká úcta naproti Panne Márii pomáhať nám budú znášať trpezlivo všetky ťažkosti, budú zosilňovať naše rozhodnutie, urobia nás prísnymi proti sebe samým, proti spolubližným ale zhovievavým a konečne aby sme boli vo všetkom bedliví.

Ďalš budeme údov spolku povzbudzovať, aby sväté mená: Ježiš a Mária vstúpili si hlboko do srdca a do duše, vpísali ich do knížiek a na iné veci.

Poprosíme riaditeľa ústavu, aby preskúmal tieto pravidlá a povedal nám o nich svoju mienku, pritom ubezpečujeme ho o tom, že my všetci a vo všetkom podriadime sa jeho vôli. Môže tieto pravidlá i zmeniť, ak by to uznal za dobré a prospešné.

A Blahoslavená Panna Mária? Zaiste požehná naše snahy, veď myšlienka, utvoriť tento spolok, pochádza výlučne od nej. Zaiste láskyplným okom pozerá na nás, na naše nádeje; vyslyší zaiste naše prosby; a my prikrytí jej materinským plášťom a posilnení jej ochranou, budeme vstave bojovať so životom, s búrkami tohoto neznámeho mora a budeme môcť hrdinsky odrážať nápady zlého ducha.

Keď svätá Panna bude nás podporovať a posmelovať, to môžeme úfať, že naši predstavení budú mať radosť z nás, našim spolužiakom zas budeme slúžiť k zošľachteniu ich duší. A jestli nám dobrý Boh popraje života a dá nám milosť slúžiť mu, v duchovnom stave, budeme sa usilovať kňazské

povinnosti konať s najväčšou horlivosťou. A nedôverujúc svojej sile, opierame sa úplne na Božskú pomoc a dúfame, že po tomto zemskej živote (v tomto slzavom údolí), potešení prítomnosťou Panny Márie, v poslednú hodinku nášho života dobrotivý Boh popraje nám obsiahnuť odmenu vo večnom blahoslavenstve, ktoré pripravil tým, ktorí mu slúžili v duchu a v pravde.

Riaditeľ ústavu prečítal predostreté mu pravidlá a po náležitom preskúmaní potvrdil ich s nasledujúcimi podmienkami:

1. Tieto úmysly nie sú sľubom rehoľníckym.
2. Neviažu nikoho pod ťarchou hriechu.
3. Žiaduce by bolo uviesť na schôdkach reč i o zovňajších skutkoch lásky, ako na príklad: čistiť kostol, menej schopným dieťkam pomáhať v učení, vysvetľovať im katechizmus atď.
4. Dobré by bolo uviesť také poriadky, aby v jednotlivé dni týždňa jedon a jedon úd spolku pristúpil ku sv. prijímaniu.
5. Neslobodno uviesť nové poriadky pri pobožnostiach bez dovolenia predstavených.
6. Hlavným cieľom spolku nech bude: Rozširovať úctu Blahoslavenej Panny Márie Nepoškvrneného Počatia a rozširovať stálu poklonu k prevelebnej Sviatosti Oltárnej.
7. Nový úd ešte pred prijatím do spolku nech si prečíta životopis Svätého Alojza Comollo.

18. Dominikovi najlepši priatelia. Jeho priateľstvo s malým Kamilom Gavio.

S Dominikom každý stál v dobrom priateľstve. Keď ho kto asnáď i nemiloval, ale si ho musel vážiť pre jeho ctnosti. Dominik vedel byť s každým v dobrom priateľstve. Takým bol pevným vo svojich ctnostiach, že bezpečne mohla sa naň zveriť úloha priviesť k Bohu niektorých ľahkomyselných súdruhov. Dominik ku svojmu duševnému úžitku použil ešte i čas odpočinku, hru, ba i obyčajný rozhovor.

Údovia spolku Nepoškvrneného Počatia boli jeho dôvernými priateľmi, ktorých - jako vyššie sme už boli spomenuli - zhromažďoval okolo seba z čiastky k nábožným cvičeniam. Tieto rozhovory vydržovali údovia s dovoľením predstavených, ale usporadovali a riadili ich samostatne. Na týchto schôdkach radili sa o spôsobe, jakým by mali zasvätiť noveny väčších sviatkov; ustálili dni, kedy ktorý z nich má ísť ku sv. prijímaniu; vyznačili tých spolužiakov, ktorí sú najviac utisnutí na mravnú podporu a povzbudzovanie. Z týchto jedného a jedného považoval si každý úd za svojho chránenca a v prospech týchto chránencov použili všetky možné prostriedky lásky k bližnému, aby ich viedli na cestách ctnostného a bohabojného života.

Najčinnjším údom spolku bol Savio a môžeme povedať, že pri rozhovoroch on bol svojim spoločníkom za majstra. Mohol by som pomenovať všetkých tých, priateľov Dominikových, ktorí brali účasť na týchto rozhovoroch a ktorí veľmi často obcovali s ním. Keď ale najviacerí z nich ešte žijú, za lepšie som pokladal, o týchto teraz nepísať. Spomeniem len jeho dvoch dobrých priateľov, ktorých Boh už povolal do večnej vlasti.

Títo dvaja priatelia Dominikovi boli: Kamil Gavio z Tortony a Ján Massaglia z obce Marmorito.

Gavio v našom ústave len dva mesiace sa zdržoval a tento krátky čas dostatočný bol k tomu, aby Gavio u svojich spolužiakov ostal v stálej pamäti.

Kamilova hlboká nábožnosť a jeho zvláštne vlohy k sochárstvu a maliarstvu primaly obecnú radu k tomu, aby sa ho zaujali a umožnili mu odísť do Turína, ďalej sa vzdelávať a zdokonaľovať vo svojom umení. V svojom rodisku pretrpel ťažkú nemoc. Keď vstúpil do nášho ústavu, prinútený bol šetriť sa, lebo bol slabého zdravia a preto ani nezúčastnil sa spoločnej hry; žiaľ za rodiskom a rodinou, alebo asnáď neznáme pomery a spoločnosť účinkovali naň tak, že vyhľadával samotu a zamyslený pozeral na hrajúcich sa spolužiakov. V takomto stave uzrel ho Dominik, hneď išiel k nemu a oslovil ho:

"Avšak, milý priateľu, ty ešte tu nikoho nepoznáš? Nie je tak?"

"Veru je tak, - povedal Kamil - nepoznám ešte nikoho, ale predsa teší ma, dívať sa na ostatných."

"Ako sa voláš?" - pýtal sa ho Dominik. "Kamil Gavio, prišiel som z Tortony." "Koľko máš rokov?"

- ďalej vypytoval sa Dominik. "Teraz mi je 15 rokov" - odpovedal Kamil. "Prečo si taký smutný, bol si snáď chorý?" - pýtal sa Dominik. "Áno, bol som veru chorý; choroba srdca ma temer do hrobu zvrhla, ba ešte ani teraz nie som úplne zdravým." "Však by si rád bol zdravým?" - pýtal sa

Dominik. "Nebolo by to práve tou najväčšou mojou radosťou - odpovedal Kamil - len by som rád plnil vždycky svätú vôľu Božiu."

Tieto posledné slová svedčia o nie malej, nie všednej nábožnosti Kamilovej a srdce Dominikovo potešilo sa natoľko, že celkom dôverne pokračoval: "Kto chce plniť vôľu Božiu, ten sa i vynasnažuje žiť životom svätým; či by si nerád stal sa svätým?" "Áno, - odpovedal Kamil - ja chcem byť svätým." "Dobre teda, - hovoril Dominik - príjmem ťa za svojho priateľa a za úda nášho spolku; staneš sa jedným z tých, ktorí sa zúčastňujú všetkého, čo konáme k posväteniu našich duší." "Tvoja reč sa mi veľmi páči - riekol Kamil - ale neviem, čo mám robiť?" "V krátkosti, niekoľkými slovami poučíme ťa o tom - riekol Dominik. Zapamätaj si, že základom svätého života je duševný mier, veselosť duše našej. Vynasnažujme sa chrániť hriechu, tohoto veľkého nepriateľa našej duše, ktorý nás pozbavuje milosti Božej a duševného pokoja; ďalej usilujme sa verne konať svoje povinnosti a zdokonaľovať sa v nábožnosti. Napíš si naše heslo: "Servite Domino in laetitia (Slúžte Pánu v svätej radosťi a veselosti!)"

Tento rozhovor tak účinkoval na užialené srdce Kamilovo, ako balzam na boľavú ranu; jeho tvár sa vyjasnila, potešil sa. Od tejto chvíle stal sa verným priateľom Dominikovým a nasledovníkom jeho ctnostného života. Ale stará nemoc, ktorá Kamila takmer do hrobu zvrhla, po dvoch mesiacoch znovu sa zjavila, lebo ešte úplne nebol vyzdravel. Hoci ho lekári a jeho priatelia ošetrovali čo najstarostlivejšie, pomoci pre neho už viacej nebolo. Za niekoľko dní stav jeho sa zhoršil a po nábožnom prijatí sviatosti umierajúcich, dňa 30-ho decembra r. 1856-ho duša jeho navrátila sa ku Stvoriteľovi svojmu.

Dominik ho počas nemoce často navštevoval a po niekoľkých nociach chcel pri ňom i bdiť, to mu ale nedovolili. Keď sa dozvedel o smrti Kamilovej, chcel vidieť ešte raz, posledný raz svojho milého priateľa, teraz už zomrelého, Dominik hlboko dojatý takto prehovoril:

"S Bohom, Kamil môj, pevne som presvedčený, že si už v nebi, priprav i mne tam miesto; ostanem ti vždy dobrým priateľom a zakiaľ mi len dobrý Boh popraje života, neprestanem sa modliť za teba!"

Pozdejšie potom Dominik s niekoľkými súdruhmi vošiel do izby, kde ležal zomrelý, aby odbavili pobožnosť za mŕtvých. I cez deň odbavil za neho viacero modlitieb; pritom poprosil niektorých horlivejších spolužiakov, aby sväté prijímanie obetovali za duševné spasenie jeho dobrého priateľa; to isté robil i on cez viac dní.

Medzi iným riekol svojim dobrým priateľom i toto: "Milí priatelia, nezabúdajme na dušu nášho zosnulého dobrého priateľa! Mám nádej, že on teraz je už v sláve nebeskej, preto ale neprestávajme sa modliť za pokoj duše jeho, láskavý Boh zaznačí to nám k dobrému."

19. Priateľstvo Dominikovo s Jánom Massaglia.

Dominikovo priateľstvo s Jánom Massaglia - tento pochodil z Marmorito, dedinky neďaleko Mondonio ležiacej - bolo trvanlivejšie a dôvernejšie. Obidvaja v jednom čase vstúpili do ústavu, pochádzali z toho istého okolia, obaja mali vôľu ku kňazskému stavu, obaja horeli tou najväčšou túžbou za svätým životom.

"Nie je dost' len hovoriť: chceme byť kňazmi, - riekol Dominik svojmu dobrému priateľovi, Jánovi Massaglia - ale musíme sa vynasnažovať i zaopatriť si všetky ctnosti, ktoré sú potrebné k stavu kňazskému."

"Máš pravdu, - odpovedal zas na to Massaglia - jestli dl'a možnosti urobíme všetko k dosiahnutiu potrebných ctností, to nás dobrý Boh neopustí a zaiste dá nám i sily i milosti dosiahnuť tej veľkej hodnosti, ako je povolanie stavu kňazského."

Savio a Massaglia s druhými dietkami v čas veľkonočný horlive probovali kňazské výkony. Keď bolo po próbach, Savio takto prehovoril k svojmu priateľovi: "Milý priateľu, mal by som z toho veľkú radosť, keby sme si boli skutočne dobrými priateľmi, úprimnými priateľmi i vo veciach duševných; rád by som bol, keby sme sa od týchto čias vzájomne upozorňovali na všetko, čo by nám poslúžilo k dosiahnutiu večného spasenia. Ak by si zbadal pri mne daku chybu, napomeň ma, aby som ju mohol napraviť; alebo ak myslíš, žeby som mohol niečo dobrého vykonať, nemeškaj ma na to upozorniť."

"Urobím to vďačne, - riekol Massaglia - hoci pri tebe to nie je potrebné, ale navzájom urob i ty mne podobnú službu, lebo vidíš, ja následkom svojej neskúsenosti v učení a v škole, musím pozerat' v oči o mnoho väčším nebezpečiam, ako ty."

"Ponechajme lichotenie iným, - riekol Savio - a pomáhajme si navzájom spasit' naše duše!"

Od týchto čias Savio a Massaglia boli si úprimnými a dobrými priateľmi, ich priateľstvo ostalo trvácim. lebo bolo založené na ctnostlivosti a keďže - ako sa hovorí - závodili v tom, ako by si mohli poslužiť dobrým príkladom, múdrou radou; vyhýbali každej príležitosti k hriechu a predbehovali sa v konaní dobrých skutkov.

Po zakončení školského roku, keď už odbavené boli i skúšky, dovolené bolo všetkým chovancom ústavu stráviť prázdniny v dome rodičovskom alebo u príbuzných.

Niektorí chovanci, aby v učení ešte lepšie mohli pokračovať a aby horlivejšie mohli odbavovať nábožné cvičenia, prosili predstavených, aby im dovolili ostať v ústave. Medzi nimi bol tiež Savio i Massaglia. Ja, ako predstavený ústavu, vedel som, že rodičia ich túžobne očakávajú do domu a im je tiež potrebné trochu sa vyraziť, a preto pýtal som sa oboch: "Prečo nejdete domov aspoň na niekoľko dní, zotaviť, vyraziť sa?"

Oni ale miesto odpovede sa usmiali. "Nuž na čom sa smejete?" pýtal som sa ich.

Na to Savio dal mi takúto odpoveď: Vieme my dobre, že nás naši milí rodičia čakajú, i milujeme ich a vďačne by sme šli do domu. Lenže vieme i to, že vtáčik, dokiaľ je v kletke, postráda síce slobody, ale tým istejší je pred sokolmi. Ale keď je von z kletky, môže lietať po vôli, kade chce, no v každú chvíľu môže padnúť sokolom do pazúrov."

Vzdor prosbe poslal som ich do rodičovského domu aspoň na krátky čas, aby ich slabé zdravie trochu sa zosilnilo. Môj rozkaz poslúchli a ostali doma toľký čas, ako som im prikázal.

Keby som chcel písať o ctnostiach Jána Massaglia, nuž z väčšej čiastky to isté by som musel písať, čo i o Dominikovi Savio, lebo Massaglia vo všetkom nasledoval Dominika. Massaglia bol zdravého tela a v učení dosiahnutý výsledok naplňoval nás istou nádejou. Po skončení gymnázia pripravoval sa na prijímaciu skúšku do seminára a keď túto skúšku výtečne zložil, prijatý bol za klerika. Tak túžobne očakávané kňazské rúcho mohol nosiť len niekoľko mesiacov. Následkom prechladnutia upadol do ťažkej nemoci, ale preto svoje štúdiá nechcel pretrhnúť. Rodičia ho vzali do domu, aby sa mu dostalo čím dokonalejšieho liečenia, a žeby za čas prestal sa učiť. Počas svojho pobytu v dome, písal Massaglia svojmu dobrému priateľovi nasledovný list:

Drahý priateľu!

Myslel som si, že len niekoľko dní budem musieť ostať v rodičovskom dome a že sa onedlho vrátim opäť do ústavu, preto som si aj knižky nechal v škole. Teraz ale vidím, že moja nemoc sa preťahuje a že jej koniec je veľmi neistý; lekár síce tvrdí, že môj stav sa zlepšuje, ale ja zo dna na deň cítim sa slabším byť. Však uvidíme, ktorý z nás mal pravdu. Drahý priateľu! Veľmi túžim za tebou a za našim milým ústavom, lebo doma nemám takej dobrej príležitosti odbavovať pobožné cvičenie. Veľkou potechou je mi rozpomienka na tie dni, v ktoré - dľa spoločného dohovoru - čo najlepšie pripravení pristupujeme ku sv. prijímaniu.

Mám pevnú nádej, že hoci telesne sme si i vzdialení, ale duševne spolu zostávame.

Mal by som i jednu prosbu: choď do učebne, vyhl'adaj moje miesto a tam nájdeš viac knižiek, medzi inými i knižka: Nasledovanie Krista od Tomáša Kempinského, tieto mi zabal' a pošli. Nasledovanie Krista pošli mi v latinskej reči, lebo tam mám i preklad. Páči sa mi síce i preklad, ale predsa ho nemôžem čítať s takou chuťou, ako pôvodné vydanie. Od samého zaháľania už som celkom ochabol a učiť sa mi lekár prísne zakázal.

Chodím hore-dolu po svojej malej izbe a často sa pýtam sám seba: "Či vyzdraviem, či výjdem z mojej choroby? Či ešte uvidím svojich spolužiakov? Alebo je toto už snád' moja posledná nemoc?" Čo bude so mnou, to vie len sám Boh. Hotový som podriaďiť sa vo všetkom svätej vôli Božej, chcem sa klaňať Bohu na veky.

Jestli by si mi vedel poradiť niečo dobrého, prosím ťa, urob to. Ako tebe slúži zdravie? Mysli na mňa pri modlitbách, zvlášte pri svätom prijímaní. Bud' silným, milý priateľu! Miluj ma v Kristu Pánu, a keby sme sa v tomto živote viacej už ani nezišli, nech sa len zídeme v živote večnom, aby sme tam spolu mohli prebývať na veky v milom a dobrom priateľstve. Pozdravuj v mojom mene

našich dobrých priateľov, zvlášte údov spolku "Nepoškrveného Počatia". S Bohom! Ostávam na veky tvoj milujúci priateľ *Ján Massaglia*.

Savio vyhovel prosbe svojho priateľa a do balíka vložil nasledujúci list:

Milý Priateľu, Massaglia!

Tvojim listom si ma veľmi potešil, lebo teraz mám istotu, že žiješ. Ako si odišiel, nepočuli sme o tebe žiadnej zvesti, či žiješ, a tak som ani nevedel, čo sa modliť za teba, či: "Sláva Otcu..." alebo "Daj mu o Pane odpočinutie večné!" Tu ti posielať žiadané veci. Odporúčam ti do pozornosti, že "Kempis" je ozaj dobrým priateľom, ale on už zomrel a nepohne sa už viacej zo svojho miesta. Radím ti teda: choď, vyhľadaj ho, zobuď ho, čítaj jeho učenia a ži podľa nich.

Čo sa týka odbavovania pobožností a nábožných cvičení, to môžeš celkom spokojne odbaviť i doma práve tak, ako v ústave; ale v istom ohľade predsa máš pravdu. Keď som býval v Mondoniove, podobne sa mi vodilo. Túto nepríjemnosť hľadel som zmierniť s každodenným navštevovaním prevelebnej Sviatosti Oltárnej a vtedy viedol som do kostola toľko dietok, koľko som ich len mohol zobrat'. Okrem "Nasledovania Krista" čítal som aj Lénardovu knihu "Poklady vo sv. omši uložené". Jestli to uznáš za dobré, podobne čiň i ty. Píšeš mi, že nevieš, kedy sa budeme môcť znova vidieť v našom ústave; ja tiež čo raz väčšmi chudnem až na kosť a tuším, že blížim sa veľkými krokmi ku konečnému cieľu môjho života a mojich námah. Všetko jedno, nech sa stane čokoľvek, robme vždy takto: modlíme sa jeden za druhého, aby sme obaja mohli zomrieť s pokojnou dušou. Ktorý z nás prv zomre, nech pripraví v nebi miesto svojmu priateľovi, a keď príjde za ním, nech mu podá pravicu a vovedie ho do príbytku nebeského.

Keby len dobrý Boh udržal nás vždy vo svojej milosti a pomáhal nám stať sa svätými, - ale s obavami, že nezbudne nám dostatočného času. Všetci naši dobrí priatelia čakajú tvoj návrat do ústavu a srdečne ťa v Pánu pozdravujú.

Ja som však bratskou láskou a oddanosťou teba vždy nežne milujúci priateľ *Dominik Savio*.

Massaglia v jednom čase bol už skoro vyzdravený, jeho nemoc z prvu ani nedržali za nebezpečnú. Neskoršie však choroba sa rozmáhala až sa skončila smrťou.

"Mal ešte času - píše páter Belfre, v školských prázdninách jeho spovedník - účastným sa stať útechy našej svätej viery, pri čom nad jeho nábožnosťou všetci sme sa oduševnili. Zomrel smrťou spravodlivých, opustil zem, aby šiel do neba."

Strata dobrého priateľa naplnila žiaľom srdce Dominikovo; hoci sa i upokojil vôľou Božou, niekoľko dní predsa oplakával svojho dobrého priateľa.

Toto bol prvý prípad, že som Dominikovu anjelskú tvár videl zarmútenú a videl som ho plakať. Všetku útechu nachodil v modlitbe, tiež i druhým kázal modliť sa. Často si vzdychol: "Drahý môj Massaglia, ty si už mŕtvý a dúfam, že si už v nebi v spoločnosti Kamilovej! A ja? Kedyže sa dostanem do spoločnosti vašej v nebeskej blaženosti?"

Za celý čas, čo Dominik prežil svojho dobrého priateľa, nikdy nezameškal rozpomenúť sa naňho vo svojich modlitbách. Nezúčastnil sa jednej sv. omše, nevykonal jedného dobrého skutku bez toho, žeby nebol porúčal dobrotivému Bohu dušu oného dobrého priateľa svojho, ktorý - dokiaľ žil - tak mnoho pracoval k spásu duší svojich milých priateľov. Smrť Jána Massaglia veľmi bolestne sa dotkla útleho srdca Dominikovho a zapríčinila v jeho zdraví značnú premenu.

20. Mimoriadne milosti jednotlivé prípady.

Do týchto čias som o Dominikovi nepísal nič nadobyčajného, jak len nepovažujeme za niečo neobyčajné jeho stále dobré chovanie sa, ktoré následkom duševnej nevinnosti, skutkov kajúcnosti a nábožných cvičení čo raz lepším sa stávalo. Mohli by sme pomenovať neobyčajnou i jeho živú vieru, pevnú nádej, horiacu lásku a stálosť v dobrom až do posledného dychu. Teraz ale budem hovoriť o mimoriadnych milostiach a prednesiem vám niekoľko zvláštnych prípadov. Za potrebné držím, upozorniť láskavého čitateľa, že o čom tu budem hovoriť, to sa veľmi ponáša na mimoriadne prípady, naznačené vo sv. písme a v životopise svätých. Poviem také prípady, ktoré som videl vlastnými očami a ubezpečujem každého, že píšem čistú pravdu, ostatné zverím úsudku rozvažitého čitateľa.

Keď Dominik šiel do kostola, ale obzvlášte v deň sv. prijímania, alebo počas poklony

prevelebnej Sviatosti Oltárnej, jeho duša často prišla do vytrženia, a to až natoľko, že celkom zabudol na svet, na okolostojacích, ku riadnej práci každodennej bolo ho treba volať, a to často trvalo až pridlho.

Raz Dominik neprišiel raňajkovať, chyboval zo školy, ani pri obede ho nebolo vidno, a nikto nevedel povedať, kde sa podel. Hľadali ho v učebni, nebolo ho; v spálni ho tiež nenašli. Oznamili teda túto vec riaditeľovi ústavu, ktorému hneď prišlo na um, že Dominik bude najskôr v kostole, ako sa to už neraz bolo prihodilo. Riaditeľ ústavu vojde do kostola, poprezerá celý kostol, ide za oltár a tam uzre Dominika stáť nehybného, ako kamenná socha. Nohy mal krížom preložené, jednou rukou opieral sa o oltár, druhú držal na srdci a svoj zrak upieral na tabernákulum. Ani sa len nerušil. Riaditeľ ho volá, odpovedi nedostáva; zatrasie ním, až vtedy akoby sa precítil; Dominik pohliadne na riaditeľa a prehovorí: "Ó, vari je už po omši?" "Veru áno, pozri sem, - povie mu riaditeľ ukazujúc na hodinky - práve sú dve hodiny. Dominik celý ponížený prosil za odpustenie, že prestúpil domáce pravidlá. Riaditeľ ho poslal obedovať a doložil: "Ak by sa ťa kto pýtal, odkiaľ ideš v tomto čase, povedz že si bol u mňa, mal si odbaviť isté, tebe zverené záležitosti." Bolo treba hovoriť takto, aby vyhol prípadným nepríjemným otázkam zo strany svojich spolužiakov.

Raz odbaviac po sv. omši riadne chválovzdanie, mienil som už z kostola odísť, keď zrazu počujem na chóre hlasy. Vyšiel som hore, prezvedieť sa, čo sú to za hlasy, i nájdem tam Dominika, ako si tam hovorí sám sebe, na chvíľu utíchol, akoby čakal na odpoveď: "Áno, sladký Bože môj, už som povedal a znovu hovorím, že ťa milujem až do mojej smrti; keby si zbadal, že ťa chcem obraziť, tu mi radšej daj umrieť; áno, radšej umrem, akoby som mal zhrešiť.

Niekoľko ráz som sa ho spýtal, prečo sa tak opozdieva a on mi odpovedal: "Čo tu robím, ja úbohý človek? Počas modlitby prídem do vytrženia, a v tej chvíli stratím niť svojej modlitby; zdá sa mi, že vidím také krásne veci, ktoré ma celého upútajú a čas mi uteká tak, že hodiny zdajú sa byť minútami."

Raz vstúpil Savio do mojej izby a riekol: "Prosím, ráčte ísť so mnou, ale rýchle, naskytna sa mi príležitosť vykonať dobrý skutok!" "Kde ma chceš zaviesť?" - pýtal som sa ho. "Prosím, len rýchlo - a ešte raz doložil - prosím len rýchlo!" Ešte som sa mu zdráhal, ale keď ma ďalej úpenlive prosil a aj inokedy skúsil som vážnosť podobného volania, urobil som mu po vôli. Išiel som s ním. Savio vystúpil z domu, prejde jednou ulicou, potom ponáhl'a sa druhou, treťou; ani sa len nezastavil, slova neprehovoril; konečne skrúti sa zas do inej ulice, ja idem za ním od jednej brány k druhej, až pred jedným domom zastal a ja s ním. Ideme hore schodami až na tretie poschodie a tu silno zatiahne zvoncom a len toľko povie: "Tu sme, nech sa páči vstúpiť" - a hneď odišiel.

Otvorili dvere a: "Ach, prosím, rýchle - hovorili mi - len rýchle, lebo prídete neskoro. Môj manžel je veľmi nešťastlivý, stal sa protestantom; teraz skonáva a túžobne si žiada umrieť ako dobrý kresťan-katolík.

Ponáhl'al som sa k posteli nemocného, nemocný namáhal sa usporiadať svoj duševný stav. Sotva si usporiadal svoje duševné záležitosti, prišiel farár od kostola sv. Augustina, ktorého už prv boli povolali. Pod udeľovaním sviatosti posledného pomazania, nemocný vypustil ducha.

Raz som sa chcel spýtať Dominika, že ako sa dozvedel o tom nemocnom. Savio pozrel na mňa celý zarmútený a pustil sa v plač. Viac som sa ho nedopytoval.

Dominikova láska k Bohu, túžba po nebeských veciach, nevinnosť jeho duše priniesli ho často do takého stavu, že môžeme povedať: Dominik bol vždycky v Bohu pohrúžený.

Niekedy pretrhol svoj slobodný čas, určený k zotaveniu, zadíval sa kdesi do neznámej diaľky a samotný odišiel na prechádzku. Keď som sa ho pýtal, že prečo opustil svojich súdruhov, odpovedal mi takto: "Prišli na mňa zvyčajné vytrženia a akoby som videl otvorené nebesia nad mojou hlavou; i prinútený som vzdialiť sa od svojich spolužiakov, lebo by som im mohol prehovoriť také niečo, čomu by sa oni snáď vysmiali." Raz počas oddychu istý spolužiak rozprával o odmene, akú prichystá Boh tým, ktorí si zachránili rúcho nevinnosti. Medzi iným patričný povedal i toto: "Blahoslavení čistého srdca, lebo oni najbližšie stoja k Bohu-Spasiteľovi a budú Mu spievať na nebesiach chválospevy, aké nikto iný nespieva." Dominikovi to postačilo, aby jeho duša pozdvihla sa k dobrému Bohu a keď za krátky čas zastavil sa, nehýbajúc sa, zrazu len padol do rúk jednému z okolostojacích, ako by bol umrel.

Do podobného vytrženia upádal i v učebni dennej, cestou do školy, ba niekedy i v škole.

Savio veľmi rád rozprával o Svätom Otcovi a často vyslovil svoju vrúcnu žiadosť: vidieť Sv. Otca aspoň raz pred smrťou, lebo - povedal viac ráz - mal by mu zdeliť niečo veľmi vážneho.

Keďže o tejto svojej žiadosti hovoril často, chcel som sa ho spýtať, čo za vážnu vec by mal zdeliť pápežovi.

"Keby som mohol hovoriť s pápežom, rád by som mu povedal, aby nezabudol starať sa o Anglicko i v nastávajúcich veľkých zarmúteniach, lebo tam dobrý Boh v prospech katolicizmu chystá veľkú slávu."

"Čím môžeš odôvodniť svoje slová?" pýtal som sa ho.

"Vám to poviem, - odpovedal Savio - ale nerád by som, aby ste o tomto s druhými rozprávali, nechcem byť posmievaný. Keď ale pôjdete do Ríma buďte taký láskavý a zdel'te Sv. Otcovi, Piusovi IX. nasledujúce: Raz počas vďakočinenia po sv. prijímaní upadol som do vytrženia a zdalo sa mi, akoby som bol videl široko-d'aleko rozprestierajúcu sa rovínu, preplnenú národami a všetko to pokrývala hustá hmla. Tieto národy boli v takom stave, ako človek nevediaci kam kročiť, keď zmýlil ulicu. Táto zem, - hovoril mi jeden z blízko stojácich - je Anglicko. Chcel som sa ho ešte i na viac vecí pýtať, a tu vidím Sv. Otca, Pia IX.; poznal som ho hneď, lebo sa úplne ponášal na jeho podobizne, ktoré som videl. Oblečený bol v skvostnom rúchu, v ruke držal d'aleko sviet'acu pochodeň a kráčal rovno proti tomu veľkému zástupu ľudu. Čím sa On viac približoval k národu, hmla sa tým rýchlejšie tratila a pochodeň osvecovala celý národ, s'ťa poludňové slnko. Táto pochodeň - riekol mi spomínaný priateľ - je katolícka viera, katolícke náboženstvo, ktoré osvieti Angličanov!"

Keď som roku 1858 prišiel do Ríma, rozpovedal som tento prípad Sv. Otcovi, ktorý moje zdelenie spokojne a láskave vypočul. "Toto - riekol pápež - utvrdí ma v predsavzatí, pracovať za dobro Anglicka ešte väčšou oddanosťou, ako do týchto časov."

Pomíniem mnoho prípadov a uspokojím sa s tým, že som tieto napísal. Ale uverejniť ich zverím na iného, ak patričný bude tej mienky, že tieto prípady zo života Dominikovo budú slúžiť k väčšej sláve dobrého Boha.

21. Dominikovo zmyšľanie o smrti, jeho príprava k blaženému skonaniu.

Kto si prečíta pozorne, čo som dosiaľ napísal o mladom Dominikovi Savio, nahliadne ľahko, že celý jeho život bol ustavičnou prípravou k smrti. Spolok "Nepoškrvneného Počatia" považoval za príhodný prostriedok k tomu, aby k poslednej hodine - ktorej blízkosť ohľadom Dominika každý tušil - zabezpečil si ochranu blahoslavenej Panny. Nevie, či o svojej smrti a smrti sa týkajúcich okolností mal od Boha nejaké vnuknutie, alebo snáď to bolo len nábožné tušenie; isté je, že už hodne pred smrťou rozprával o nej a okolnosti tak určite opísal, že to isté určitejšie urobiť nebol by v stave býval ani ten, kto by bol hovoril a písal už po svojej smrti. Pre jeho slabé zdravie v učení sme ho miernili, tiež i v nábožných cvičeniach, predsa zo dňa na deň ubývalo mu síl a to zväčša z príčiny prirodzenej, následkom vysokého vztasu, a pre jeho osobnú slabosť telesnú, z čiastky zas následkom ustavičnej duševnej napnutosti a práce. Sám bol o tom presvedčený a niekedy hovoril: "Musím sa ponáhľať, lebo ináč prekvapí ma noc na ceste." Týmto chcel povedať, že už len málo času mu zbýva a že treba mu byť horlivým v konaní dobrých skutkov prv, než ho smrť dostihne.

V našich ústavoch panuje zvyk, že chovanci raz v týždni pripravujú sa na dobrú smrť. Pri tomto nábožnom cvičení vykonajú sv. spoveď z celého mesiaca a pristupujú k sv. prijímaniu. K prijatiu týchto sviatostí každý sa tak chystá, ako keby ich už posledný raz prijímal v svojom živote. IX. Pius pápež nábožné cvičenia milostive obdaril rôznymi odpustkami. Dominik s takou uspokojenosťou odbavoval tieto pobožnosti, že stupňovať túto horlivosť už nebolo možné. Na konci pobožnosti tejto prítomní účastníci modlievali sa jedon Otčenáš a jedno Zdravas za toho, ktorý z nich prvý umre. Dominik raz žartovne predniesol: "Miesto tohoto: modlime sa za toho, ktorý z nás prvý umre, modlime sa prosím vás takto: modlime sa za Dominika, ktorý z nás prvý skončí svoj život." Podobne sa vyslovil viac ráz.

Koncom roku 1856, šiel k riaditeľstvu ústavu a pýtal sa, akoby mal najlepšie zasvätiť približujúci sa mesiac máj, mesiac mariánsky.

"Tento mesiac - odpovedal riaditeľ - zasväť prísny plnením svojich povinností; ďalej každý deň rozprávaj svojim priateľom jeden príklad o úcte k Panne Márii a ži tak, aby si každý deň mohol pristúpiť ku sv. prijímaniu."

"Vynasnažovať sa budem toto všetko bedlive konať, ale jakú si mám prosieť milosť?"

"Pros Blahoslavenú Pannu, aby orodovala u Boha za tvoje úplné uzdravenie a aby si mohol žiť životom svätých."

"Áno, budem prosieť Pannu Máriu, aby mi bola nápomocná žiť svätým životom, aby som umrel ako svätý a aby v hodine smrti mojej stála pri mne a voviedla ma do kráľovstva nebeského."

A skutočne Dominik v tomto mesiaci takú nábožnosť prejavoval, že sa podobal anjelovi v ľudskom tele. Keď niečo písal, bolo to o Márii, učil sa, spieval, išiel do školy: všetko toto robil k úcte Márii.

Dal si záležať na tom, aby každý deň počas oddychu mal na pohotovosti jeden pekný príklad, aby ho predniesol svojim súdruhom. stojacim okolo neho.

Istý spolužiak mu raz povedal toto: "Jestliže ty všetko chceš vykonať tohoto roku, čo budeš potom robiť v nasledujúcich rokoch?"

"Nechaj to len tak milý priateľu, - riekol Dominik - v tomto roku chcel by som vykonať toľko, koľko len vládzem, na budúci rok potom, ak budem žiť, poviem ti, čo za prácu mám na mysli."

Aby sme mu mohli prinavrátiť zdravie každým dovoleným prostriedkom, zavolať som niekoľkých lekárov na poradu. Títo všetci obdivovali pri Dominikovi onú duševnú veselosť, živosť a jeho zralé odpovede. Jedon z lekárov, privolaných k porade, menom Dr. Franz Vallamri, zadivený poznamenal: "Opravdu, aká drahocenná perla je tento mladík!" Pýtal som sa lekára: Čo môže byť príčinou, že jeho telesné zdravie zo dňa na deň slabne?"

"Príčiny sú nasledovné: štihly vzrast, náramné rastenie, privčas dozrelý pochop, ustavičné napnutie duševných síl, toto všetko s'á toľko píl a pilnikov odníme mu pomaly všetku životnú silu."

"Akým spôsobom by sa dalo napraviť jeho zdravie?"

"Najprospernejšie by bolo - riekol lekár - keby mohol prísť do neba, na čo je už - zdá sa mi - celkom zralý. Predĺžiť mu život, aspoň na krátky čas dalo by sa tak, že by sa na čas prestal učiť a viac sa zaoberal telesnou prácou, primeranou svojim slabým silám telesným."

22. Jeho pečlivosť o nemocných. Opúšťa ústav. Rozhovor pred odchodom.

Slabnutie telesnej sily Dominikovej nebolo takým, aby vždy na posteli bol musel ležať; niekedy šiel i do školy, i do dennej pracovne alebo sa zaoberal domácou prácou. Zvlášte ale vďačne posluhoval svojim nemocným spolužiakom, keď boli v ústave takito nemocní.

"Nie mnoho zásluh nadobudnem si u Boha - hovorieval Dominik - tým, že navštevujem nemocných a keď im tu i tu poslužím, však mne je to potešením, je mi to veľmi milým zamestnaním."

A nielen že bol telesným ošetrovateľom svojich súdruhov, vedel on dobre vzbudiť v nich i nábožné myšlienky. "Táto kostra - riekol istému svojmu súdruhovi - nemôže žiť na veky, avšak? Pomaly sa zoderie, až konečne padne do hrobu. A potom, milý priateľu, naša duša vyslobodiac sa z pút telesných, ponáhľať sa bude v jasnosti do neba a bude sa radovať večnému blahu a večnému zdraviu.

Jeho istý spolužiak zdráhal sa užiť liek, lebo bol horký. "Milý môj, - riekol mu Dominik - užiť máme každý liek, lebo keď to urobíme, poslúchame Boha. Dobrý Bo dal nám lekárov a lieky, lebo tieto potrebné sú k tomu, aby sme stratené zdravie znovu si mohli nadobudnúť. Keď sa nám niektorý liek pre svoju zlú chuť i protiví, tým väčšiu zásluhu si nadobudne pre dušu. Ostatne, myslíš, že tvoj liek je taký horký, ako oná žľč zmiešaná s octom, čo Ježišovi na kríž podali?" Po týchto slovách viac sa mu žiadon neopovážal v tomto ohľade protirečiť

Ačpráve Dominikovo zdravie bolo už veľmi slabé, predsa ťažko sa vyberal domov k svojim rodičom; ľúto mu bolo pretrhnúť študia a opustiť pobožné cvičenia. Pred niekoľkými mesiacmi už som ho bol raz poslal do domu, ale ostal tam len málo dní a onedlho už zas videli sme ho v ústave. Musím vyznať pravdu, že Dominikov odchod bolestne sa nás dotkol oboch: rád by som ho bol podržal v ústave za každú cenu; obľúbil som si ho veľmi, také city som prechovával proti nemu,

ako dobrý otec k svojmu dieťaťu, ktoré si zaslúžilo túto lásku.

Keďže ale lekári radili, aby som ho poslal do domu, ja poslúchol som ich radu tým viac, lebo od niekoľko dní javil sa u neho i silný kašeľ.

Uvedomili sme teda jeho otca a odchod určili sme na 1. marca roku 1857.

Dominik prispôobil sa síce môjmu nariadeniu, ale len preto, aby i tým Bohu obeť priniesol.

"Prečo tak nerád ideš domov, - hovorili mu niektorí - však ešte by si sa mal radovať, že môžeš ísť do svojho domu, veď tam budeš pri svojich milých rodičoch, pri nich ti bude dobre?" "Že prečo neidem s radosťou do domu, poviem vám príčinu: preto, lebo môj život rád by som bol v ústave dokončil" - odpovedal Savio.

"Dobre, - hovorili mu ďalej - choď len teraz domov a keď sa trochu zotavíš, môžeš sa zas vrátiť do ústavu."

"Ó nie, to sa už zaiste nestane, nie, nie; odídem a viacej sa už nikdy nevrátim."

Večer, pred odchodom, ustavične sa obracal ku mne s dajakou otázkou. Pýtal sa i toto: Čím by si mohol i nemocný človek získať zásluhu u Boha?

"Treba svoje utrpenie - hovoril som mu - obetovať dobrému Bohu."

"A čo ešte robiť?"

"Nech obetuje Bohu svoj život."

"Môžem byť istý, že obsiahnem odpustenie mojich hriechov?"

"Áno, ja ťa ubezpečujem v mene Božom, že si už obsiahol odpustenie tvojich hriechov."

"Môžem byť ubezpečený ohľadom spasenia mojej duše?"

"Ovšem, dúfajúc v nekonečné milosrdenstvo Božie a v jeho lásku proti tebe, môžeš byť istý toho, že zachrániš svoju dušu."

"Keď ma diabol vábi k hriechu, čo mu mám odpovedať, ako ho mám od seba odpúdiť?"

"Riekni mu, že si svoju dušu daroval Pánu Ježišovi, ktorý ju vykúpil svojou drahou krvou; a keď by ťa zlý duch ešte ďalej pokúšal, opýtaj sa ho, čo dobrého vykonal on pre tvoju dušu. Ježiš Kristus vylial svoju krv až do poslednej kvapky, aby tvoju dušu oslobodil od pekla a aby ju vzal so sebou hore do neba."

"A či z neba budem môcť vidieť svojich spolužiakov a milých rodičov?"

"Áno, z neba uvidíš všetko, čo sa robí v ústave, uvidíš i svojich rodičov, ich život, prácu a ešte mnoho krásneho, čo sa ani vypovedať nedá."

"A budem môcť i navštíviť svojich rodičov a priateľov?"

"Zaiste, jestli to bude slúžiť k väčšej sláve Božej."

Týmito a podobnými otázkami obracal sa na mňa jako taký, čo je už jednou nohou v bráne nebeskej a prv, akoby vstúpil, chce sa dozvedieť, čo tam nájde.

23. Lúči sa so svojimi spolužiakmi.

Za rána, v deň svojho odchodu vykonal sv. spoveď, pristúpil ku sv. prijímaniu, odbavil prípravnú pobožnosť k smrti, a to s takou vrúcnu nábožnosťou, že ja ako očitý svedok, nie som v stave slovami to vypovedať alebo napísať. "Túto pobožnosť - hovoril Dominik - chcem dobre odbaviť, lebo úfam, že táto pobožnosť ma skutočne pripraví k dobrej a ľahkej smrti. Mohol by som umrieť na ceste, dobre by bolo teda už teraz prijať sviatosť Oltárnu." Zbývajúce chvíle ranného času obrátil na to, aby si veci do poriadku dal. Poukladal všetko do kufríka tak, ako keby tieto zabalené veci vybrať a upotrebovať už nikdy viac nemienil. A potom ponavštevoval po jednom svojich spolužiakov, jednému dal dobrú radu, druhého napomenul, aby sa tej - onej chyby chránil, iného zas upozornil na stálu vytrvalosť v dobrom. Istému svojmu spolužiakovi, ktorému bol dlžen 10 halierov, povedal toto: "Poďže sem, vyrovnajme si účet, lebo nechcem, aby ma moja dlžoba priviedla do zmätku vtedy, keď budem musieť s dobrým Bohom účtovať." Porozprával si s údami spolku "Nepoškvreného Počatia" a veľmi živým prízvukom povzbudzoval ich k vernému plneniu povinností a vernosti k sľubu, učinenej Blahoslavenej Panne, aby sa vždy utiekali k Nej s tou najväčšou dôverou a nádejou. V poslednú chvíľu svojho odchodu dal si ma zavolať a celkom vážny povedal mi nasledovné: "Túto moju kosť vy teda nechcete a ja prinútený som ju odnieť do obce Mondonio; už len málo dní bol by som vás obťažoval a bol by býval všetkému koniec; nuž ale nech

sa stane svätá vôľa Božia! Keď pôjdete do Ríma, pripomeňte Svätému Otcovi poverenie, týkajúce sa Anglicka. Modlite sa za mňa a - do videnia v nebi." Prišli sme k dverám, vedúcim z ústavu a ešte vždy mi stískal ruky a obrátiac sa ku okolostojácom svojim spolužiakom, povedal im: "S Bohom, milí spolužiaci, žite blažene! Modlite sa za mňa! Všetci sa znovu uvidíme tam, kde sa jednúc všetci spojíme v Pánu!" Ja som stál vo dverách, zrazu len vrátil sa ku mne a povie mi: "Prosím Vás, darujte mi nejakú pamiatku!" "Povedz mi úprimne, - hovorím mu - akej pamiatke by si sa tešil najväčšmi? Dostaneš ju hneď. Chcel by si asnáď knihu?" "Nie, - odpovedal - prial by som si dačo lepšieho." "Potrebuješ na cestu peniaze?" "Áno, áno, to mi je potrebné, cestovné mi treba do neba. Boli ste tak láskavý spomenúť raz, že k hodine smrti pápež povolil odpustky* (**Tieto odpustky, ktorých Don Bosco zo zvláštnej milosti len určitý počet osôb mohol urobiť účastnými, pápež Pius X. r. 1904. 9. marca vydaným nariadením rozšíril na všetkých tých, ktorí vzbudia v srdci svojom dobrú vôľu, prijať vďačne z rúk Božích akúkoľvek smrť*), prosím pekne, ráčte i mňa vziať do zoznamu tých, ktorí môžu sa stať účastnými týchto odpustkov." "Áno, milý synku, ešte ťa môžem vziať do toho zoznamu a hneď i zapíšem tam tvoje meno."

Na to Savio opustil ústav, v ktorom tak rád prebýval a v ktorom tri roky slúžil k povzbudeniu svojich spolužiakov a predstavených; opustil ústav, aby sa do neho nikdy viac nevrátil. Všetci sme boli prekvapení týmto neobyčajným lúčením. Vedeli sme to a videli, že Savio trpí bolesti, ale keďže sme ho skoro vždy videli mimo postele zdržovať sa, jeho nemoc nepovažovali sme za takú ťažkú. A keď na vonok vždy sa choval veselo, nemohli sme zbadat', čo trpí jeho telo alebo jeho duša. A hoci jeho slová pri lúčení sa nám i podivnými zdali, predsa sme ešte dúfali v jeho návrat. Ale nestalo sa tak. Savio už bol dozralý pre nebo; za svoj krátky život obsiahol odmenu spravodlivých, akoby bol dlho žil; a chcel si ho Pán zavolať v kvete života, aby ho ochránil od všetkého nebezpečia, v ktorom často i tie najlepšie duše hynú.

24. Priebeh nemoci. Jeho posledná spoveď; na cestu prijme najsvätejší pokrm. Povznášajúce veci.

Savio so svojim otcom odcestoval z Turína 1-ho marca roku 1857 po poludní o 2. hodine. Šťastlive prišiel domov; cestovanie, premena jednotlivých krajoobrazov, spoločnosť rodiny zdanlive prajne účinkovali na neho. V prvé štyri dni svojho pobytu v dome rodičovskom ani si neľahol. Ale keď videli, že ho telesné sily čo raz väčšmi opúšťajú, chuť k jedlu tratia úplne a kašeľ stáva sa vždy silnejším, uznali za dobre, dať ho lekárom preskúmať. Lekár ho hneď uložil do postele a držiak jeho nemoc za horúčku, pustil mu žilu.

Mladí ľudia sa obyčajne boja seknutia žily. Preto lekár počas púšťania žily kázal Dominikovi dívať sa v bok, aby sa nebál a napomínal ho k trpezlivosti. Dominik sa usmial a riekol: "Čímže môže byť malý zárez do kože v porovnaní s prebitými rukami nevinného Spasiteľa!" S podivuhodnou spokojnosťou, žartujúc a ani najmenej nerozčulený díval sa na operáciu až do konca, pozerajúc na krv, ako mu zo žily vyteká. Keď krvácanie zastavili, nemocnému zdanlive sa uľavilo; hovoril to i lekár a podobne si mysleli i príbuzní. Ale Dominik bol celkom inej mienky. Myslel tak, že najlepšie bude prijať sv. sviatosti prv, dokiaľ je ešte pri úplnej pamäti a preto riekol svojmu otcovi: "Milý otče, dobre bude poradiť sa i nebeského lekára: rád by som sa vyspovedal a prijímal.

Rodičia, ktorí už úfali obrat k lepšiemu, zarmútení vypočuli jeho žiadosť a hneď poslali po farára. Tento prišiel, nemocného vyspovedal a dal mu i prijímať. Môžeme si predstaviť, s akou nábožnosťou a plesaním v duši prijal do srdca božského Spasiteľa. Pri sv. prijímaní aj inokedy podobný bol sv. Alojzovi. Ale teraz, keď bol istý, že na tomto svete spovedá sa a prijíma posledný raz, nie je možné opísať vrúcnosť jeho srdca, jeho nežné city oproti Pánu Ježišovi, ktorými bola preniknutá jeho duša. Potom ešte rozpomenul sa na sľub, učinенý pri prvom svätom prijímaní.

Viac ráz povedal: "Áno, tak, Ježišu a Mária, buďte priateľmi duše mojej teraz i na veky. Opakujem a tisíckrát hovorím: radšej umrem, ale zhrešiť nechcem!" Po dokončení vďačočinenia prehovoril takto: "Teraz som už spokojný; je pravda síce, že odchodím na dlhú cestu, do večnosti, ale keďže je Ježiš môj dobrý priateľ, nemám sa čoho obávať. Áno, povedzte to každému, že kto má Ježiša za svojho dobrého priateľa, ten sa nemá čoho obávať, nemá sa čo báť ani smrti." Jeho spokojná trpezlivosť v dosavádnych nerestiach bola vždy príkladnou; v tejto poslednej chorobe

Dominik bol skutočným obrazom svätého života.

Dominik nerád bol, keď mu chceli pomáhať pri obyčajných potrebách. "Dokiaľ vládzem, - hovorieval - rád by som ušetril svojich rodičov, veď už pre mňa i tak pretrpeli dosť neprijemností a starostí, aspoň keby som sa im mohol nejakým spôsobom odplatiť!" Bez toho najmenšieho protirečenia užíval i tie najhoršie lieky; desaťkrát mu púšťali žilu a on sa nikdy neprotivil.

Po štyroch dňoch lekár celý naradovaný hovoril rodičom: "Vzdávajme vďaky prozreteľnosti Božej, najväčšie nebezpečie už pominulo, teraz netreba už nič robiť, len nemocného vo vyzdravení podporovať." Rodičia týmto slovám lekárovým sa nesmierne potešili, ale Dominik ticho sa usmievajúc prehovoril: "Áno, svet, život som premohol, teraz mi je už len to potrebné, aby som náležite pripravený mohol predstúpiť pred tvár dobrého Otca Nebeského." Po odchode lekárovom, nedajúc sa klamať jeho slovami, žiadal si prijať posledné pomazanie. Dobrí rodičia, aby ho len upokojili, vyplnili mu i túto žiadosť, ale ani oni, ani farár netušili jeho blízkú smrť; ba čo viac, z jeho veselej tváre a žartujúcich rečí čerpali nádej k úplnému vyzdraveniu. Dominik, - či už z dajakého nadprirodzeného vnuknutia, alebo zo svätej vôle Božej upovedomený súc o svojej blízkej smrti, - počítal si zbývajúce dni svojho života, akoby mal dočinenia s počtovými úkolami a každú minútu svojho času upotrebil k tomu, aby náležite pripravený mohol predstúpiť pred Pána Boha. Pred prijatím sviatosti posledného pomazania modlil sa takto: "Sladký Bože môj, odpusť mi všetky hriechy; milujem Ťa, naveky Ťa chcem milovať. Posledné pomazanie, ktorého sa mi teraz dostane z Tvojho nekonečného milosrdenstva, nech zotre všetky moje hriechy, ktorých som sa dopustil zrakom, sluchom, čuchom, nohama, rukama; nech posvätia moju dušu a moje telo zásluhy Tvojho utrpenia. Amen."

Na každú otázku odpovedal čistým hlasom a istým prízvukom, že sme začali dúfať v jeho vyzdravenie.

Deň 9. marca, štvrtý deň jeho choroby, bol i posledným dňom jeho života. Upotrebili rôzne prostriedky, 10 ráz mu pustili žilu, aby mu predĺžili život. Všetko bolo daromné ustávanie; sily ho opúšťali vždy viac a viac i dali mu posledné pomazanie. Konfiteor si odriekal sám a na otázky kňazove tiež on odpovedal. Keď sa dozvedel, že týmto nábožným výkonom, posledným požehnaním, v tomto apoštolskom požehnaní pápežovom spolu obsiahol i plnomocné odpustky, veľmi sa potešil a riekol: "Deo gratias et semper Deo gratias!" (Chvála buď Bohu a vždycky buď Bohu chvála!) Potom pozrel na kríž a jako vo svojej chorobe často robieval, modlil sa takto: "Sladký Bože môj, Tebe posväcujem všetku moju slobodu! Vezmi si moje telo, vezmi si moje sily! Toto všetko dám Tebe, lebo všetko je Tvoje, ó Bože môj, s Tvojou svätou vôľou sa úplne uspokojujem."

25. Jeho posledné okamihy. Príkladná smrť.

Istá pravda je, že na konci nášho života zberáme ovocie našich skutkov (que seminaverit homo, haec et metet). Jestliže náš život bol bohatý na dobré skutky, zberáme ovocie potešiteľné; ale jestliže sme v živote našom dopúšťali sa skutkov zlých, očakáva nás zúfalstvo. Stáva sa síce niekedy, že blížiením sa poslednej hodinky cítia strach a trasú sa i nábožné duše, ľudia svätého života. Toto všetko stáva sa podľa najsvätejšej vôle dobrotivého Boha; dobrý Boh totižto chce očistiť tieto nábožné duše ešte i od tej najmenšej škvrny, ktorá sa ich v živote dotkla, chce im zabezpečiť korunu nebeskú a túto korunu chce im ešte i ozdobiť. Pri Dominikovi to nebolo tak. Ja verím, že dobrý Boh chcel Dominika obdarovať onou stonásobnou odmenou, ktorá predchádza korunu nebeskú. Dominikova nevinnosť, zachránená až do posledného dychu, jeho živá viera, ustavičná modlitba, stálé sebazapieranie, jeho život, na strádanie tak bohatý zaiste mu zaslúžili v hodine smrti túto potechu.

Dominik díval sa tedy v ústrety smrti pokojne, ba s istou radosťou svojej nevinnnej duše, čo môžeme súdiť i z tej okolnosti, že jeho telo ani raz nepocítalo takú úzkosť, obavu, aká sa obyčajne zjavuje, keď duša opúšťa telo ľudské. Dominikovu smrť môžeme pomenovať radšej len tichým usnutím, a nie umieraním.

Dňa 9. marca r. 1857 účastným sa stal všetkej útechy nášho svätého náboženstva. Kto len počúval jeho slová a videl jeho veselú tvár, bol by povedal, že Dominik na posteli si drieme,

oddychuje. Jeho veselosť, i teraz ešte živý pozor, jeho úplné sebavedomie každý obdivoval. Vyjmúc samého Dominika, nikto by si nebol pomyslel, že už skonáva. Ešte asi poldruhou hodinou pred smrťou navštívil ho farár, a vidiac ho tak tichúčko, pokojne ležať, nemálo sa zadivil, keď počul nemocného porúčať dušu svoju Bohu. Často odriekal krátku modlitbu a vyslovoval svoju túžbu: vstúpiť čím skôr do kráľovstva nebeského.

"Čo povedať tejto duši, zápasiacej so smrťou? - riekol farár. Odbaviac s nemocným niekoľko modlitieb, práve bol už na odchode, keď Savio prehovoril k nemu: "Dôstojný pane, prv, ako by ste odišli, darujte mi malú pamiatku!" "Áno, - riekol farár - ale skutočne ani neviem, čo by som ti mohol dať." "Podarujte mi také niečo, - riekol Savio - čo mi spôsobí radosť." "Dobre, - odpovedal farár - myslí často na horké umučenie Pána Ježiša; niečo lepšieho nevedel by som ti dať." "Deo gratias, - hovoril nemocný - horké umučenie nášho Spasiteľa Ježiša Krista nech mám vždy pred sebou, nech ho mám v srdci svojom a v údoch mojich. Ježiš, Mária, Jozef, buďte mi na pomoci v tomto poslednom boji! Ježiš, Mária, Jozef, s vami nech odíde duša moja v pokoji!" Nemocný potom asi na polhodinky zadriemal. Zobudiac sa, zavolať otca a povedal mu: "Milý otče, už nadišiel čas!" "Čoho si praješ, - riekol otec - tu som?" "Milý otče, - povie Savio - čas môj už došiel, vezmite moju modliacu knižku a pomodlite sa prípravné modlitby k dobrej smrti." Vtedy matka jeho pustila sa v plač a vyšla z izby; otec od žiaľu a slz sotva vedel prísť k slovu, no predsa premohol svoju bolesť a začal sa modliť. Nemocný pozorne a čisto odpovedal za ním každé slovo a na konci jednotlivých čiastok žiadal si odriekať sám nasledujúce slová: "Ježišu milosrdný, zmiluj sa nado mnou!" Keď prišiel v modlitbe k týmto slovám: A keď duša moja stane pred tebou, dobrý môj Bože, stane a prvý raz uzre velebnú jasnosť slávy Tvojej, neodprav ju, ale prijmi láskave do lona milosrdenstva Tvojho, aby som Ťa oslavovať mohol na veky - Savio doložil: "Áno, to je to, za čím tak veľmi túžim, milý otče, oslavovať Pána môjho na veky." Po tomto jakoby si nemocný zas bol chcel podriať. Čoskoro sa však prebudil a usmievajúc sa prehovoril: "S Bohom, milý otče, s Bohom! Pán farár mi chcel ešte niečo povedať, ale už nepamätám, čo to bolo... Ó, koľko krásy vidím...!" Tieto slová vypovedal s opravdivou nebeskou radosťou a skrižujúc si ruky na prsiach bez toho najmenšieho pohybu vypusti

l ducha. - Pospiechajte teda ty, drahá duša k svojmu Stvoriteľovi! Nebesá sú ti otvorené! Anjeli a svätí pripravujú sa k radostnému sviatku, Ježiš, ktorého si v celom svojom živote tak vrúcne miloval, sám ťa volá: "Pod', verný služobník môj, pod'! Bojoval si dobre a zvíťazil si: teraz pod' a zaujmi miesto svoje v radosti, ktorej ťa viac nikto nepozbaví! Vojdi do radosti Pána svojho!"

26. Zvest' o jeho smrti. Dojímavá reč profesora Picco k jeho chovancom.

Otec Dominikov počujúc jeho ostatné slová a vidiac ho ležať akoby driemajúceho, domnieval sa, že nemocný len zaspal, nechal ho teda začas v pokoji. Až keď prehovoril k nemocnému a tento nedal mu žiadnej odpovede, len vtedy zbadal, že Dominik je už mŕtvy. Každý si môže predstaviť ohromnú bolesť otcovu nad stratou svojho milého syna, ktorý nevinnosť a nábožnosť vedel spojiť s tými najkrajšími a najmilšími vlastnosťami, - ktoré ho každému tak milým robili.

My v ústave tiež netrepežlivo sme očakávali chýry o našom milom priateľovi a súdruhovi, až zrazu dostaneme od otca zosnulého list. "So slzami v očiach - tak sa list začína - zvestujem vám tú smutnú novinu, že môj milý syn, váš chovanec, včera večer, 9. marca svoju dušu vrátil Stvoriteľovi svojmu, keď bol prijal s veľkou vrúcnosťou sväté sviatosti umierajúcich a pápežské požehnanie; zomrel ako čistá ľalia, ako sv. Alojz Gonzaga."

Chýr o jeho smrti nám, jeho priateľom, zapríčinil nesmierny žiaľ. Jedon ho oplakával preto, že stratil v ňom svojho dobrého priateľa a verného radcu; druhý zas ako vzor nábožnosti. Niekoľkí sa zhromaždili pomodliť sa za spasenie jeho duše. Najviacerí hovorili takto: "On opravdu žil životom svätých, on je už v nebi." Druhí zas porúčali sa Dominikovi do ochrany a prosili ho o prostredníctvom Otca. Každý si žiadal dostať nejakú pamiatku z Dominikových vecí. Keď uvedomili profesora Picco o smutnom chýre, tento bol tiež bolestne dojatý. Profesor Picco zhromaždeným chovancom od žiaľu chvejúcim sa hlasom oznámil smrť Dominikovu:

"Ešte nie je tomu tak dávno, milí mladíci, keď rozprávajú o pomínutelnosti života ľudského

poznával som, že smrť mnoho ráz nešetí ani vášho mladého života, v kvete stojaceho. Čo napríklad spomenul som vám jedného mladíka, ktorý pred dvoma rokmi chodil do tejto školy plný veselosti a životnej sily a o niekoľko dní po svojom odchode z ústavu zomrel na nevysloviteľný žiaľ svojim rodičom a priateľom. Keď som vám o tomto prípade rozprával, nebol by som si myslel, že i v tomto školskom roku udá sa podobný prípad, a to práve s jedným z tých mladíkov, ktorí vtedy počúvali moje rozprávania. Áno, milí mladíci, mám vám zdieľať smutný chýr. Váš ctnostný súdruh, dobrý Dominik Savio včera večer zomrel. Pamätáte sa snáď, že v posledných dňoch - vtedy ešte chodil do školy - napadol ho ťažký kašeľ, z čoho uzatvárať sa dalo na nebezpečnú chorobu. A preto nebolo nám to divné ani jednému, keď sme počuli, že bol prinútený učiť na čas zanechať. Aby sa mu dostalo starostlivejšej opatery, a keďže tušil svoj blízky koniec, ako to svojim súdruhom i povedal, poslúchol radu svojich lekárov a predstavených, vrátil sa do kruhu svojej rodiny. Ale nemoc i v dome rýchlo postupovala a po krátkom, štvordňovom ležaní na posteli vrátil svoju nevinnú dušu Stvoriteľovi."

"Včera som čítal list, v ktorom zarmútený otec zdieľa nám túto smutnú novinu. Jeho otec prostými slovami opisuje príkladnú smrť tohoto anjela, a to tak podrobne a dojímavé, že ma tento list až k slzám pohol. Krajšieho, zodpovednejšieho výrazu k pochvale svojho syna ani nemohol nájsť, ako že ho pomenoval druhým sv. Alojzom z Gonzagy a to pre jeho svätý život, tiež i preto, že smrť prijal s takým nábožným odovzdaním sa do vôle Božej. Môžem povedať, že mi je veľmi ľúto za Dominikom a že len tak málo chodil do mojej školy. Za ten krátky čas pre jeho slabé zdravie nemohol som sa s ním mnoho zaoberať, nemal som dost príležitosti poznať ho úplne, pri mnohých žiakoch mojich nedostávalo sa mi k tomu dostatočného času. Preto ponechám to jeho predstaveným, nech oni píšú o svätých citoch Dominikových, o jeho horlivosti v modlitbe a nábožnosti; jeho súdruhovia a dobrí priatelia - ktorí sa deň po deň s ním stýkali, nech vám opíšu jeho dobré mravy, skromné držanie, vážne rozhovory; nech vám povedia Dominikovi príbuzní o jeho poslušnosti a úcte oproti svojim rodičom, o jeho láskavosti ku všetkým ľuďom. A čo by som vám mohol priviesť na pamäť, čo by ste už i tak všetci nevedeli? Len toľko ešte poviem, že si Savio zaslúžil čo najväčšiu pochvalu za svoje spokojné chovanie sa v škole, za svoju usilovnosť a svedomitosť v konaní školských povinností, za ustavičnú pozornosť, s akou počúval moje prednášky; veru skutočne cítil by som sa blažene, keby každý z vás vynasnažoval sa nasledovať Dominikovho príkladu.

Savio tri roky dostával celé zaopatrenie a výučbu zdarma v našom ústave, pomenovanom dľa sv. Františka Salezského; teda prv, akoby mu boli dovolili jeho vek a učenosť navštevovať našu triedu, počuli sme neraz hovoriť nášho riaditeľa, že Savio je jeden z najpilnejších a najctnostnejších chovancov ústavu. Jeho napredovanie v učení a usilovnosť, akú už v prvej triede latinskej preukázal, bola taká neobyčajná, že som si žiadal prijať ho medzi mojich žiakov. Očakával som veľmi mnoho od jeho nadanej duše. Keď ešte Savio nechodil do mojej triedy, spomínal som pred mojimi žiakmi, že s takým sokom, ako Savio, radosť bude závodit' v ctnostiach a v usilovnosti. Často som navštívil ústav a na tvári Dominikovej vždy som videl taký, milý výraz, - však vy dobre viete, aký bol on - a videl som žiarit' v jeho očiach takú nevinnosť, že som si ho musel obľúbiť, ba obdivoval som ho. V krásnych nádejách, aké som o ňom prechovával, nesklamal som sa ani vtedy, keď tohto roku už do mojej triedy chodil. Teraz ale k vám sa obraciam, milí mladíci, ktorí ste i sami boli svedkami jeho nábožnosti a usilovnosti: Savio býval pilným a nábožným nielen vtedy, keď ho k tomu povinnosť nútila, ale i vtedy, keď druhé deti - ináč veľmi rozumné a pilné - nerobili si z toho veľkého svedomia, keď časom i pozabudli na povinnosti zvlášte vtedy, keď nestáli pod strážnym okom predstavených."

"Teraz sa vás pýtam, milí mladíci, ktorí ste boli nielen spolužiakmi Dominikovými, ale i jeho spoločníkmi v každodennom živote, či ste skúsili voľakedy, aby Dominik čo len jediný raz zameškal bol svojej povinnosti?"

"Ako by som ho i teraz videl pred sebou skromne vstupovať do školy, ide si na miesto, otvorí knižku, opakuje úlohy, robí si poznámky, alebo číta až do cengania, oznamujúceho začiatok vyučovania a nikdy sa nezamieša do daromného žvatľania svojich spolužiakov. Pod prednáškou díval som sa na jeho anjelskú tvár, ako dáva pozor na slová učiteľove. Či je to teda potom divné,

jestliže i pri svojom slabom zdraví a mladom veku predišiel v učení všetkých spolužiakov? Následkom svojej tichosti a pozornosti vstave bol dostať sa vždy na prvé miesto i medzi nadanejšími, výtečnejšími spolužiakmi svojimi, hoci zárodok smrti už bol v jeho tele a pre častú chorľavosť mnoho ráz ani nemohol prísť na prednášku. Ale zvlášte jedna vec zaujala moju pozornosť a obdiv a to: spojenie sa jeho mladej duše s Bohom, jeho horľivosť a obľuba v modlitbe, toto vždy a vo všetkom opanovalo celú dušu Dominikovu. Všeobecne známa vec je, že ešte i tie menej ľahkomyselné deti následkom svojej prirodzenej živosti a roztržitosti - je to výsledok ich mladého veku - málo dbajú o zmysel modlitieb a preto ich i menšou nábožnosťou odbavujú. Mnohí sa modlievajú len jazykom, ústami, ale nie srdcom. Keď teda deti pri modlitbe sú roztržité i v tichu a pokoji kostolnom alebo v kútiku svojej izbičky, o koľko roztržitejšími bývajú - vy to dobre viete - v škole počas krátkej modlitby pred učením a po učení. A práve vtedy som mal príležitosť skúsiť vrelú nábožnosť Dominikovu a jeho duševné spojenie s Bohom. Ó, jak často vídaval som jeho zrak pozdvihnutý k nebu, kde onedlho našiel svoj príbytok. Skúsil som neraz, že keď sa modlil, všetky svoje myšlienky, všetku pozornosť sústredil v modlitbe, ako to i má byť. Modlitby svoje obetoval Bohu, Blahoslavenej Panne, ako i všetky city, myšlienky nevinné duše svojej. A tieto nábožné city - milí mladíci - oduševňovali ho vo vykonávaní povinností, v jeho zmýšľaní, posväcovali všetky skutky jeho, všetky rozhovory, jako i svojimi skutkami a rečami vždy len chválu Božiu vyhľadával."

"Môžeme za blažených považovať tých mladíkov, ktorí v dušiach svojich prechovávajú takéto city; títo mladíci blažení sú už na zemi, a tým väčšia blaženosť očakáva ich v nebi; takýto mladíci sú radosťou rodičom, ktorí ich vychovali, učiteľom, ktorí ich vyučovali a všetkým tým, ktorí pracovali k ich prospechu."

"Milá mládež! život je najvzácnejším darom Božím. Život nám poskytuje príležitosti zhromažďovať si zásluhy pre nebo. Zásluhy pre nebo si vtedy získame, keď všetky svoje skutky sú také, že ich môžeme obetovať Bohu, ako to činil Savio. Ale čo máme povedať takému mladíkovi, ktorý cez celý svoj život nepomyslí na cieľ ku ktorému ho Boh stvoril a ktorý nie je v stave ani len na chvíľku pozdvihnúť svoje myšlienky a city k Stvoriteľovi; ktorý nepripúšťa do srdca svojho žiadnej nábožnej myšlienky, žiadneho nábožného citu, myseľ svoju a dušu nechce obetovať Bohu, Pánovi svojmu.* (* *Božské cnosti: viera, nádej a láska, tieto sú najvznešenejšie city duše našej*). A čo mám povedať tým mladíkom, ktorí nielenže nepripustia nábožných citov do srdca svojho, ale jestli by sa i dostali tieto city do ich duše, oni ich udusia, utlačia, von vypúdia. Pozrite teda, milí mladíci, na svätý život vášho milovaného spolužiaka Dominika, na jeho smrť a na jeho závideniahodnú blaženosť, Jakej sa on - môžeme byť v tom istí - teraz už v nebi raduje; a potom nazrite i do vlastného srdca a spytujte sa seba samých, čo by vám ešte chybovalo stať sa jemu podobnými, v jakom stave by bola vaša duša, keby i vám - jako jemu - nadišiel už čas predstúpiť pred súd Boží, keď od každého z vás bude Boh požadovať skladať účty i z tých najmenších previnení! A keby ste po tomto porovnaní prišli k výsledku, že medzi vami a Saviom je veľký rozdiel, vtedy postavte si ho za príklad, nasledujte jeho kresťanské ctnosti, vynasnažujte sa, aby vaša duša podobná bola jeho duši: čistá, pred Bohom nepoškvrnená, aby ste na jeho zavolanie - prvé neskôr predsa len sa stane - hotoví boli predstúpiť pred jeho súdnu stolicu s úsmevom na tvári, ako váš anjelský spolužiak."

"Počujte ešte jedno moje želanie a tým zakončím svoju reč. Keď skúsím, že vy, milí mladíci, prejavujete badateľnú nápravu, že vás od týchto čias vidím byť riadnejšími v konaní svojich povinností, že viete lepšie pocítiť vážnosť opravdivej nábožnosti: vtedy to budem považovať za vliv povzbudzujúceho príkladu Dominika Savio; a jeho modlitbou vyprostredkovanú milosť akoby odmenu za to, že vám bol čo len i za krátky čas spolužiakom, mne ale dobrým, poslušným žiakom."

Pán profesor Picco v prítomnosti chovancov ústavu týmito slovami dal výraz svojím citom, aké zaujali jeho dušu, keď dostal zvesť o smrti svojho milovaného chovanca Dominika.

27. Závodenie a napodobňovanie Dominika. Mnohí ho prosia o vyprostredkovanie nebeských milostí a títo vyslyšaní boli. Všetkým na pamiatku.

Kto si pozorne prečítal, čo som o Dominikovi Savio napísal, zaiste mu to nebude divným, že ho

Boh vyznačil zvláštnymi milosťami a dal sa skvieť jeho ctnostiam pri mnohých príležitostiach. Mnohí ešte za jeho života horlili v nasledovaní príkladu jeho, žili dľa jeho rady a napodobňovali jeho ctnosti. Dominikovo ctnostné chovanie, jeho svätý život a mravná čistota mnohých povzbudzovalo k tomu, aby sa mu odporúčali do modlitieb. A známe sú mnohé milosti, ktoré Boh na prímluvu Dominikovu nejednomu udelil. Úcta a dôvera naproti Dominikovi po jeho smrti ešte vzrastala.

Sotva došiel k nám chýr o smrti Dominikovej a už viac jeho súdruhov začalo o ňom hovoriť, ako o mladíkovi svätého života. Zhromaždili sa k spoločnej modlitbe a pri odriekaní litánií za zomrelého na miesto "ora pro eo", to jest "oroduj za odpočinutie jeho duše", poniektorí odpovedali takto: "ora pro nobis" to jest "oroduj za nás!" "Savio - mysleli, ba neskôr i hovorili - v tejto chvíli už sa raduje v sláve nebeskej a nie je viac utisnutý na našu modlitbu."

Iní zas doložili: "Jestliže by Savio, ktorý tak čistý a svätý život viedol, nebol vošiel do neba, kto iný by si mohol dúfať dostať sa tam?" Od týchto čias mnohí jeho priatelia a súdruovia, ktorí i do teraz obdivovali Dominikove ctnosti a jeho život, usilovali sa v živote svojom považovať ho čo vzor a začali sa jemu porúčať ako nebeskému patrónovi.

Skoro každý deň vedel povedať jedon-druhý o vyslyšaní vo svojich duševných a telesných záležitostiach. Poznal som istého mladíka, ktorý tak veľmi trpel na bolenie zubov, že skoro o rozum prišiel. Krátkou modlitbou obrátil sa k Dominikovi, a hneď bol vyslyšaný, od tej chvíle netrpel viac na túto zlú nemoc. Mnohí na horúčku trpiaci nemocní, odporúčali sa Dominikovi a všetci došli vyslyšania. Ja sám môžem dosvedčiť, že istú osobu, ležiacu v ťažkej horúčke, na prímluvu Dominikovu Pán Boh milostive uzdravil.

Úcta a dôvera k Dominikovi veľmi sa vzmožila od tých čias, jako jeho otec jedno-druhé pustil do verejnosti, nakoľko on sám rozpovedal niektoré mimoriadne prípady a o pravdivosti týchto hotový bol svedčiť hocikedy a pred kýmkoľvek.

Dominikov otec hovoril toto: "Strata môjho syna zapríčinila mi veľký žiaľ; tento žiaľ; tento žiaľ mi ešte zväčšovala moja vrelá túžba, dozvedieť sa niečo o jeho osude na druhom svete. Dobrý Boh ma potešil. Asi mesiac po Dominikovej smrti v jeden večer dlhý čas som ležal bezsenne. I zdalo sa mi, ako by sa bol otvoril strop mojej spálne a videl som Dominika skvejúceho sa veľkou jasnosťou, s veselou, usmievavou tvárou, ale s velebným, pútavým pohľadom. Ja som skoro bez seba ostal vidiac tento prekvapujúci zjav. "Milý Dominiku, - zavolať som naňho - milý môj synáčku, ako sa máš, kde si, asnáď si už v nebi?" Áno, otče môj, - odpovedal mi - ja som opravdu v nebi." "Ó, sladký Bože môj, - hovorím - keď ti Boh dal dosiahnuť tak veľkej milosti, že sa už teraz raduješ v nebeskej blaženosti, modli sa i za svojich bratov, sestry, aby jednúc všetci spolu so mnou mohli sme požívať nekonečné radosti večného blahoslavenstva. Modli sa za mňa a za tvoju matku, aby sme všetci pracovali na svojom duševnom spasení a aby sme jednúc všetci sa mohli zísť v nebesiach!" "Áno, áno, - odpovedal - budem sa za vás modliť." Ako to povedal, zmizol a v izbe zas bola tma ako pred tým.

Otec ma ubezpečuje, že hovorí čistú pravdu. Ani pred tým, ani po tom, ani vo dne, ani v noci podobného zjavu viac nevidel.

Mám v rukách správy od mnohých ľudí; všetky tieto správy svedčia o nebeských milostiach, aké získali na prímluvu Dominikovu. Hoci sú to osoby hodnoverné, preda, keďže ešte žijú, za prospešnejšie držím teraz ešte o nich pomlčať. Radšej rozpoviem jeden prípad, ako bola vyslyšaná prosba istého spolužiaka Dominikovho. Spomínaný spolužiak Dominikov v tomto čase už počúval filozofiu (múdroslovie). Roku 1858 zjavili sa u neho príznaky nebezpečnej choroby a konečne sa jeho zdravotný stav natoľko zhoršil, že musel na čas pretrhnúť štúdiá a prinútený bol hľadať lekársku pomoc; pre tú príčinu ani skúšky nemohol skladať na konci školského roku. Tento mladík všemožne sa usiloval prichystať sa ku skúške aspon na Všetech svätých, aby neutratil jedon celý rok. Ale čím ďalej, tým väčšmi slabol, a tak trátili sa i jeho nádeje. Odišiel teda domov k rodičom, aby jaseň strávil na dedine z čiastky u rodičov, z čiastky u svojich dobrých priateľov. Tam sa mu uľavilo a už sa tešil nádeji, že pomaly celkom vyzdravie. Ale keď sa vrátil do Turína, po krátkom čase učenia jeho stav sa zhoršil. "Už sa blížili skúšky, - hovoril mi - a ja ohľadom môjho zdravia som stál na veľmi slabých nohách. Bolenie hlavy a žalúdka pozbavili ma všetkej nádeje, môcť

pristúpiť ku skúškam, ktoré pre moju budúcnosť boli veľmi závažnými. Vtedy posmelený tým, čo som počul rozprávať o mojom milom spolužiakovi Dominikovi, prosil som ho i ja o pomoc a k jeho úcte konal som deväťdňovú pobožnosť. Medzi modlitbami, ktoré som si na ten deň vyznačil, bola i nasledujúca: "Milý Dominik, priateľ môj, ktorý si bol mojím spolužiakom vyše roka k mojej veľkej radosi a potešeniu, ty, čo si svätým životom závodil so mnou o prvé miesto v našej triede, ty dobre vieš, ako mi je potrebné zdravie, aby som mohol ísť ku skúškam. Prosím ťa teda, vypros mi trochu zdravia, aby som sa mohol na skúšky pripraviť!"

Z deväťdňovej pobožnosti sotva som odbavil päť dní a môj zdravotný stav sa tak znateľne a trvanlivo polepšoval, že som sa už mohol i učiť. Učil som sa neobyčajne ľahko a za krátky čas natoľko som ovládal predpísanú učebnú látku, že som celkom pripravený mohol sa na skúšky ustanoviť. A nebol som vyslyšaný len na tento krátky čas, ale od tých čias som úplne zdravý, aký som od rokov nebol. Túto, od Boha získanú milosť, privlastňujem prímluve môjho milého priateľa, ktorý počas života svojho bol mi dôverníkom, keď sa už ale teší v kráľovstve nebeskom, stal sa mojou podporou a potechou. Už skoro dva mesiace minuli od tých čias a ja som vždy zdravý, z čoho mám veľkú radosť a prospech.

Týmto končím životopis Dominika Savio. Keďže si bol taký láskavý, milý čitateľu, že si prečítal, čo som o tomto ctnostnom mladíkovi napísal, želal by som si, keby si si z tohto životopisu vzal malé poučenie, a to také poučenie, čo i tebe, i mne, i každému, komu sa táto knižočka do rúk dostane, bude k veľkému prospěchu, a to naučenie je nasledovné: vynasnažujme sa primerane k nášmu stavu nasledovať Dominika v jeho ctnostiach. Vo svojej chudobe žil on životom veľmi blaženým, veľmi ctnostným a nevinným a dokončil ho svätou smrťou. Napodobňujme ho v našom živote a môžeme byť istí o tom, že mu budeme podobnými i v smrti našej.

Ale nezabudnime nasledovať Dominikov príklad i v častom pristupovaní ku sviatosti pokánia; pokánie bolo totižto jeho istou ochranou a sprievodníkom na jeho ctnostnej dráhe života, toto ho viedlo k svätému životu; v našom živote vstupujme často a hodným spôsobom do tohto kúpeľa nášho duchovného spasenia; ale kedykoľvek pristupujeme ku sv. spovedi, nezameškajme aspoň na krátko rozpamätať sa na predošlé spovede, aby sme sa presvedčili, či sme ich dobre vykonali, a ak zbadáme, že v tomto ohľade je naše svedomie nie celkom spokojné, hneď hľadajme pomoc. Ja som tej mienky, že toto je najistejším prostriedkom dosiahnuť blaženého života duševného, najlepším prostriedkom k tomu, aby sme sa so spokojnou dušou mohli postaviť pred nášho Spasiteľa, ktorý nás prijme milostive, bude nás súdiť podľa nekonečného milosrdenstva svojho a mám nádej, - tak ohľadom mňa, ako i ohľadom teba, láskavý čitateľu - že z tohoto slzavého údolia života nášho voviedie nás do večného blahoslavenstva, aby sme Jeho tam chválili a velebili na veky vekov. Daj nám toho dosiahnuť, dobrý Bože! Amen.

M. i. o. gl. D.